

Co-funded by the
Tempus Programme
of the European Union

**ՀՀ ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ
ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ՇՐՋԱՆԱԿԻ
101 ԵԶՐՈՒՅԹՆԵՐԻ ԲԱՑԱՏՐԱԿԱՆ
ԲԱՌԱՐԱՆ**

**ՀՀ ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ
ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ՇՐՋԱՆԱԿԻ
ՄԱԿԱՐԴԱԿՆԵՐԻ (ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ)
ՆԿԱՐԱԳՐԻՉՆԵՐԸ**

**ՀՀ ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ
ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ ՈԼՈՐՏԱՅԻՆ ՀԻՆԳ ՇՐՋԱՆԱԿՆԵՐԻ
ՄԱԿԱՐԴԱԿՆԵՐԻ (ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ) ՆԿԱՐԱԳՐԻՉՆԵՐԸ**

**GLOSSARY OF 101 TERMS OF THE
NATIONAL QUALIFICATIONS FRAMEWORK
FOR HIGHER EDUCATION OF ARMENIA**

**LEVEL (QUALIFICATION) DESCRIPTORS OF THE
NATIONAL QUALIFICATIONS FRAMEWORK
FOR HIGHER EDUCATION OF ARMENIA**

**LEVEL (QUALIFICATION) DESCRIPTORS OF THE
FIVE SECTORIAL QUALIFICATIONS
FRAMEWORKS FOR HIGHER
EDUCATION OF ARMENIA**

ՀՏԴ 378
ԳՄԴ 74.58
Հ 247

ՀՀ բարձրագույն կրթության որակավորումների ազգային շրջանակի 101 եզրույթների
Հ 247 բացատրական բառարան: ՀՀ բարձրագույն կրթության որակավորումների ազգային շրջանակի
մակարդակների (որակավորումների) նկարագրիչները: ՀՀ բարձրագույն կրթության
որակավորումների ոլորտային հինգ շրջանակների մակարդակների (որակավորումների)
նկարագրիչները.- Եր.: 2017. - 112 էջ:

ՀՏԴ 378
ԳՄԴ 74.58

*Այս նախագիծը ֆինանսավորվել է Եվրոպական
Հանձնաժողովի օժանդակությամբ:*

*Սույն հրապարակումը արտացոլում է միայն
հեղինակների տեսակետները, և Հանձնաժողովը
պատասխանատվություն չի կրում դրանում տեղ
գտած տեղեկատվության կիրառման համար:*

*This project has been funded with support
from the European Commission.*

*This publication reflects the views only of the
author, and the Commission cannot be held
responsible for any use which may be made
of the information contained therein.*

ՀՀ ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ՇՐՋԱՆԱԿԻ 101 ԵԶՐՈՒՅԹՆԵՐԻ ԲԱՑԱՏՐԱԿԱՆ ԲԱՌԱՐԱՆ 7

 ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ 8

 ՀՀ ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ՇՐՋԱՆԱԿԻ ԵԶՐՈՒՅԹՆԵՐԻ ԲԱՑԱՏՐԱԿԱՆ ԲԱՌԱՐԱՆ 10

ՀՀ ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ՇՐՋԱՆԱԿԻ ՄԱԿԱՐԴԱԿՆԵՐԻ (ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ) ՆԿԱՐԱԳՐԻ ԶՆԵՐԸ..... 35

 ՆԱԽԱԲԱՆ..... 36

 ՀՀ ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ՇՐՋԱՆԱԿԻ ԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔԸ 38

 ՀՀ ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ՇՐՋԱՆԱԿԻ ՄԱԿԱՐԴԱԿՆԵՐԻ (ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ) ՆԿԱՐԱԳՐԻ ԶՆԵՐԸ..... 39

ՀՀ ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ ՈԼՈՐՏԱՅԻՆ ՀԻՆԳ ՇՐՋԱՆԱԿՆԵՐԻ ՄԱԿԱՐԴԱԿՆԵՐԻ (ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ) ՆԿԱՐԱԳՐԻՉՆԵՐԸ.....53

ՀՀ ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ «ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ» ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ ՈԼՈՐՏԱՅԻՆ ՇՐՋԱՆԱԿԻ ՄԱԿԱՐԴԱԿՆԵՐԻ (ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ) ՆԿԱՐԱԳՐԻՉՆԵՐԸ..... 54

ՀՀ ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ ՈԼՈՐՏԱՅԻՆ «ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵԱՌԻԹՅՈՒՆ» ՇՐՋԱՆԱԿԻ ՄԱԿԱՐԴԱԿՆԵՐԻ (ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ) ՆԿԱՐԱԳՐԻՉՆԵՐԸ..... 61

ՀՀ ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ «ԻՐԱՎԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ» ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ ՈԼՈՐՏԱՅԻՆ ՇՐՋԱՆԱԿԻ ՄԱԿԱՐԴԱԿՆԵՐԻ (ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ) ՆԿԱՐԱԳՐԻՉՆԵՐԸ.....77

ՀՀ ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ «ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ՇԻՆԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ» ՈԼՈՐՏԱՅԻՆ ՇՐՋԱՆԱԿԻ ՄԱԿԱՐԴԱԿՆԵՐԻ (ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ) ՆԿԱՐԱԳՐԻՉՆԵՐԸ..... 89

ՀՀ ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ «ՖԻԶԻԿԱ» ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ ՈԼՈՐՏԱՅԻՆ ՇՐՋԱՆԱԿԻ ՄԱԿԱՐԴԱԿՆԵՐԻ (ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ) ՆԿԱՐԱԳՐԻՉՆԵՐԸ.....101

CONTENTS

GLOSSARY OF 101 TERMS OF THE NATIONAL QUALIFICATIONS FRAMEWORK FOR HIGHER EDUCATION OF ARMENIA	7
---	----------

LEVEL (QUALIFICATION) DESCRIPTORS OF THE NATIONAL QUALIFICATIONS FRAMEWORK FOR HIGHER EDUCATION OF ARMENIA	35
---	-----------

FOREWORD.....	45
---------------	----

STRUCTURE OF THE NATIONAL QUALIFICATIONS FRAMEWORK FOR HIGHER EDUCATION OF ARMENIA	47
--	----

LEVELS (QUALIFICATIONS) DESCRIPTORS OF THE NATIONAL QUALIFICATIONS FRAMEWORK FOR HIGHER EDUCATION OF THE REPUBLIC OF ARMENIA.....	48
---	----

LEVEL (QUALIFICATION) DESCRIPTORS OF THE FIVE SECTORIAL QUALIFICATIONS FRAMEWORKS FOR HIGHER EDUCATION OF ARMENIA.....	53
---	-----------

LEVELS (QUALIFICATIONS) DESCRIPTORS OF “EDUCATION” SECTORIAL QUALIFICATIONS FRAMEWORK FOR HIGHER EDUCATION OF THE REPUBLIC OF ARMENIA.....	58
--	----

LEVELS (QUALIFICATIONS) DESCRIPTORS OF “AGRICULTURE” SECTORIAL QUALIFICATIONS FRAMEWORK FOR HIGHER EDUCATION OF THE REPUBLIC OF ARMENIA.....	70
--	----

LEVELS (QUALIFICATIONS) DESCRIPTORS OF “LAW” SECTORIAL QUALIFICATIONS FRAMEWORK FOR HIGHER EDUCATION OF THE REPUBLIC OF ARMENIA.....	84
--	----

LEVELS (QUALIFICATIONS) DESCRIPTORS OF “CIVIL ENGINEERING” SECTORIAL QUALIFICATIONS FRAMEWORK FOR HIGHER EDUCATION OF THE REPUBLIC OF ARMENIA	96
---	----

LEVELS (QUALIFICATIONS) DESCRIPTORS OF “PHYSICS“ SECTORIAL QUALIFICATIONS FRAMEWORK FOR HIGHER EDUCATION OF THE REPUBLIC OF ARMENIA.....	106
--	-----

TEMPUS «ԱՐՄԵՆ-ՔԱ» ՆԱԽԱԳԻԾ

թիվ 543817-TEMPUS-1-2013-1-SE-TEMPUS-SMHES

«ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՎ ՈԼՈՐՏԱՅԻՆ ՇՐՋԱՆԱԿՆԵՐԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՈՒՄԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ»

ՀՀ ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ

**ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ՇՐՋԱՆԱԿԻ
101 ԵԶՐՈՒՅԹՆԵՐԻ ԲԱՑԱՏՐԱԿԱՆ ԲԱՌԱՐԱՆ**

TEMPUS “ARMENQA” PROJECT

NO: 543817- TEMPUS-1-2013-1-SE-TEMPUS-SMHES

“IMPLEMENTATION OF NATIONAL AND SECTORIAL QUALIFICATIONS FRAMEWORKS IN ARMENIA”

**GLOSSARY OF 101 TERMS OF THE
NATIONAL QUALIFICATIONS
FRAMEWORK**

FOR HIGHER EDUCATION OF ARMENIA

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

2011թ-ին ՀՀ Կառավարությունն առաջին անգամ ընդունեց կրթության Որակավորումների ազգային շրջանակը (ՈԱՇ), որի նպատակն էր դյուրացնել ՀՀ կրթական համակարգի ինտեգրումը եվրոպական բարձրագույն կրթության տարածքին, նպաստել հարատև ուսումնառության զարգացմանը, արդիականացնել որակավորումների ազգային համակարգը և օժանդակել կրթական և աշխատանքային շարժունությանը ազգային և միջազգային մակարդակներում:

Սակայն, առաջին ՈԱՇ-ը էական ազդեցություն չունեցավ ՀՀ բարձրագույն կրթության համակարգի և նրա որակավորումների արդիականացման վրա: ՈԱՇ-ի ինքնահավաստագրման գործընթացը բացահայտեց մի շարք լուրջ թերություններ և բացթողումներ, որոնք խոչընդոտում էին վերջինիս գործնական իրականացմանը ինչպես ՀՀ բուհական համակարգում, այնպես էլ աշխատաշուկայում:

2014թ-ին Տեմպուս «ԱՐՄԵՆ-ԲԱ» 543817-TEMPUS-1-2013-1-SE-TEMPUS-SMHES «Որակավորումների ազգային և ոլորտային շրջանակների իրականացումը Հայաստանում» նախագծի շրջանակներում մշակվեց ՀՀ բարձրագույն կրթության նոր ՈԱՇ-ը, որը 2016թ-ի հուլիսի 7-ին հաստատվեց ՀՀ կառավարության որոշմամբ:

ՀՀ բարձրագույն կրթության ՈԱՇ-ի մշակման և կիրարկման ընթացքում ի հայտ եկավ վերջինիս առնչվող հիմնական հասկացությունների և եզրույթների միարժեք սահմանման և հստակ բացատրության անհրաժեշտություն: Սույն բացատրական բառարանն էլ այդ խնդրի լուծմանը միտված մի ուղեցույց է, որը ներառում է ՀՀ ՈԱՇ-ին վերաբերող հիմնական հասկացությունները և դրանց մեկնաբանությունները: Բառարանը նախատեսված է այդ հասկացությունները բուհերի վարչական և դասախոսական կազմին, ուսանողներին, գործատուներին, պետական և հասարակական համապատասխան կառույցներին և ՈԱՇ-ի այլ շահակիցներին հնարավորինս ըմբռնելի դարձնելու համար:

ՈԱՇ-ում, ինչպես նաև նորմատիվ ցանկացած այլ փաստաթղթում, գործածվող հասկացություններն իրենց ընդհանուր նշանակությունից բացի ունեն նաև ոլորտի համատեքստից բխող մասնավոր նշանակություններ, որոնք լրացուցիչ պարզաբանման կարիք ունեն:

Բառարանը կազմելու համար հիմք են հանդիսացել արդեն իսկ գործածվող հայտնի սահմանումները: Այնուամենայնիվ, երբեմն դրանք հստակ կերպով չեն արտացոլում որակավորումների համակարգին առնչվող ներկա իրողությունները և հաճախ համարժեք չեն կրթական ոլորտի իրավական և կազմակերպական արդի մոտեցումներին: Օգտվելով մի շարք միջազգայնորեն ընդունված աղբյուրներից և համանման բացատրական բառարաններից, սույն բառարանում ձևակերպվել են նոր սահմանումներ՝ հնարավորինս խուսափելով ավանդաբար գործածվողների հետ նկատվող տրամաբանակ և լեզվական անհամապատասխանություններից:

Փորձ է արվել նաև որակավորումների համակարգին վերաբերող ժամանակակից տերմինաբանությունը առավելագույնս տեղայնացնել և համապատասխանեցնել ՀՀ բարձրագույն կրթության զարգացման ներկա իրողություններին՝ այն ծառայեցնելով որպես ծրագրային բարեփոխումների իրականացման արդյունավետ գործիք:

Բառարանում տեղ են գտել ՈԱՇ-ի նկարագրիչներում գործածված այն բոլոր հասկացությունները, որոնք կարևորվում են որակավորումների նկարագրման տեսանկյունից, ինչպես նաև այնպիսիք, որոնք թեն ընդկրկված չեն ՈԱՇ-ում, սակայն անմիջականորեն առնչվում են վերջինիս կիրարկման հետ:

ՀՀ ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ՇՐՋԱՆԱԿԻ ԵԶՐՈՒՅԹՆԵՐԻ ԲԱՑԱՏՐԱԿԱՆ ԲԱՌԱՐԱՆ

1. Ակադեմիական շարժունություն (Academic mobility)	Ուսանողների, դասախոսների և հետազոտողների տեղափոխություն ուսումնական, կրթական կամ հետազոտական նպատակներով, ինչպես բուհից բուհ, այնպես էլ երկրից երկիր
2. Անծանոթ իրադրություններ (Unfamiliar situations)	Գործունեության տարբեր ոլորտներում պարբերաբար ծագող այնպիսի իրավիճակներ, որոնք չեն ուսումնասիրվել կամ չեն հանդիպել պրակտիկայում ուսումնառության ընթացքում և պահանջում են նոր մոտեցումներ
3. Աշխատանքային գործունակություն (Employability)	Աշխատանքային իրավունքներ ձեռք բերելու և իրականացնելու, աշխատանքային պարտականություններ ստեղծելու ու դրանք կատարելու անձի ունակությունը
4. Առաջադրում (Offer)	Դիտարկելու, քննարկելու և ապացուցելու նպատակով որևէ խնդրի կամ մտահղացման ներկայացում կամ առաջարկ

<p>5. Առաջավոր գիտելիք (Advanced knowledge)</p>	<p>Մասնագիտական ոլորտի կամ միջոլորտային առաջնակարգ գիտելիք, որը ստեղծվել է գիտության և պրակտիկայի նորագույն նվաճումների հիման վրա</p>
<p>6. Առաջատար ոլորտ (Forefront field)</p>	<p>Մասնագիտական ոլորտ, որն առավել արդիական է տվյալ ժամանակաշրջանում և նպաստում է հասարակական առաջընթացին</p>
<p>7. Աստիճանաշնորհող մարմին (Awarding body)</p>	<p>Որակավորումը (դիպլոմը կամ հավաստագիրը) շնորհող մարմին, որը պաշտոնապես ճանաչում/ հավաստում է անձի կրթական ձեռքբերումները՝ համաձայն կրթական վերջնարդյունքների գնահատման համար սահմանված չափանիշների և ընթացակարգերի (ավարտական քննություն, ավարտական աշխատանքի/ատենախոսության պաշտպանություն և այլն)</p>

<p>8. Բարդ խնդիր (Complex issue)</p>	<p>Խրթին առաջադրանք, որի լուծումը պահանջում է ոչ ստանդարտ մեթոդների կիրառում</p>
<p>9. Բնագավառ (Area)</p>	<p>Գիտելիքի կամ մասնագիտական գործունեության միասնական տիրույթում ընդգրկված հարակից ոլորտների ամբողջություն</p>

10. Գաղափար (Idea/Concept)	Մտահղացում, ենթադրություն կամ տեսակետ, որը նպաստում է խնդրի նորովի լուծմանը
11. Գիտելիք (Knowledge)	Ուսման, աշխատանքի կամ անձնական փորձառության ընթացքում տեղեկատվության յուրացման արդյունք, որը փաստերի, տվյալների, սկզբունքների և տեսությունների ամբողջություն է: Բնութագրվում է ըստ խորության, ընդգրկույթի, բարդության և տեսակի: Գիտելիքի դրսևորման ձևերից են հիշելը, մտապահելը, վերարտադրելը և այլն: Սովորաբար նկարագրվում է հետևյալ բայերի գործածությամբ՝ թվարկել, վերարտադրել, նկարագրել, պատմել, ներկայացնել, ցույց տալ, ուրվագծել և այլն
12. Գնահատում (1) (Evaluation)	Առկա տեղեկատվության հիման վրա դատողություններ/եզրահանգումներ անելու և դրանք արժևորելու ունակություն, որը սովորաբար նկարագրվում է հետևյալ բայերի գործածությամբ՝ արժևորել, գնահատել, հարաբերել, համեմատել, համադրել, հակադրել, դասակարգել, տարբերակել, դատել, չափել, հաշվել
13. Գնահատում (2) (Assessment)	Գործընթաց, որը չափում է սովորողի կրթական ձեռքբերումներն ըստ սահմանված չափանիշների

**14. Գործատու
(Employer)**

Աշխատանքային հարաբերության կողմ, որն աշխատանքային պայմանագրի հիման վրա և/կամ օրենքով սահմանված կարգով օգտագործում է անձի աշխատանքը

**15. Գրախոսվող հրատարակություններ
(Peer-reviewed publications)**

Գիտական ամսագրեր կամ ոչ պարբերական հրատարակություններ, որտեղ ներկայացված հրապարակումներն անցել են անկախ փորձաքննություն տվյալ բնագավառի առաջատար մասնագետ(ներ)ի կողմից

**16. Դասավանդում
(Teaching)**

Ուսումնական հաստատությունում դասախոսի կողմից իրականացվող գործունեություն, որի նպատակն է սովորողներին տրամադրել համապատասխան գիտելիք, կարողություններ և հմտություններ

**17. Դատողություն
(Judgement)**

Մտածողության ձև, որի արդյունքում հաստատվում կամ ժխտվում է առարկայի, նրա հատկությունների կամ առարկաների միջև հարաբերությունների մասին տեղեկությունը

**18. Դիպլոմ/հավաստագիր
(Diploma/Certificate)**

Անձին շնորհված որակավորումը կամ աստիճանը հավաստող փաստաթուղթ, որը տրամադրվում է իրավասու մարմնի կողմից

**19. Դիպլոմի հավելված
(Diploma supplement)**

Դիպլոմին կից տրվող համաեվրոպական ձևաչափի փաստաթուղթ, որը համապարփակ տեղեկատվություն է տրամադրում ուսումնառության բնույթի, մակարդակի, վերջնարդյունքների և բովանդակության վերաբերյալ՝ դյուրացնելով շնորհված որակավորման ճանաչումը

**20. Եզրահանգում
(Conclusion)**

Տարբեր դատողություններից ինքնուրույն հետևություններ կամ եզրակացություններ անելու տրամաբանական գործընթաց

**21. Եվրոպական բարձրագույն կրթության տարածք (ԵԲԿՏ)
(European Higher Education Area (EHEA))**

Բոլոնիայի գործընթացի մասնակից պետությունների բարձրագույն կրթության համակարգերի աստիճանական ինտեգրման արդյունքում ձևավորված համագործակցություն, որի նպատակն է այդ համակարգերի համադրելիության և համատեղելիության ապահովումը: Պաշտոնապես գործարկվել է 2010 թ-ին

22. Եվրոպական բարձրագույն կրթության տարածքի որակավորումների շրջանակ (Qualifications Framework for European Higher Education Area (QF-EHEA))

Որակավորումների ազգային շրջանակների համակցման մեխանիզմ, որն ապահովում է եվրոպական երկրների բարձրագույն կրթության որակավորումների ազգային շրջանակներում ներառված որակավորումների փոխադարձ կապը՝ դրանք դարձնելով դյուրընթեռնելի՝ միաժամանակ նպաստելով ուսանողների և աշխատողների շարժունությանը և հարատև կրթությանը

23. Ընդհանրական կարողություններ (Generic competences)

Տարբեր մասնագիտական ոլորտներում արդյունավետ գործունեություն ծավալելու համար անհրաժեշտ, մասնագիտությանն անմիջականորեն չառնչվող կարողություններ (օր.՝ թիմում աշխատելու, որոշումներ կայացնելու, նախագծեր մշակելու և կառավարելու և այլն)

24. Իմացություն (Understanding)

Ուսումնասիրած տեղեկատվությունը հասկանալու և մեկնաբանելու ունակություն: Սովորաբար նկարագրվում է հետևյալ բայերի գործածությամբ՝ պարզաբանել, բացատրել, մեկնաբանել, քննարկել, հիմնավորել, լուսաբանել, ձևակերպել և այլն

25. Ինքնահավաստագրում (Self-certification)	Գործընթաց, որի միջոցով ազգային իրավասու մարմինները հավաստում են որակավորումների ազգային շրջանակի (ՈԱԾ) համադրելիությունը Բոլոնիայի շրջանակի հետ: Ինքնահավաստագրումն իրականացվում է ազգային և միջազգային փորձագետներից կազմված հանձնախմբի կողմից՝ համաձայն սահմանված չափանիշների և ընթացակարգերի
26. Ինքնատիպ հետազոտություն (Original research)	Յուրահատուկ մոտեցումներով կամ մեթոդներով իրականացված հետազոտություն, որի արդյունքում ստեղծվել է նոր գիտելիք, ընդլայնվել առկա գիտելիքը կամ առաջարկվել գիտելիքի նոր կիրառություն
27. Ինքնուրույն որոշում (Autonomous decision)	Ինդրի լուծման և/կամ առաջադրանքի կատարման ընթացքում անհատական պատասխանատվությամբ ընդունված որոշում
28. Ինֆորմալ կրթություն (Informal learning)	Կրթություն, որը չի դիտարկվում որպես նպատակային ուսումնառություն, կազմակերպված և համակարգված չէ ժամանակի և ռեսուրսների առումով ու ձեռք է բերվում անձի կյանքի ընթացքում՝ առօրյա աշխատանքային և այլ գործունեության արդյունքում

**29. Խորը և համակարգված
իմացություն
(Profound and systemised
understanding)**

Իմացության մակարդակ, որը բնութագրվում է իրերի և երևույթների ներքին տրամաբանական կապերի հստակ և համակարգային ըմբռնմամբ

**30. Ծանոթ իրադրություններ
(Familiar situations)**

Գործունեության տարբեր ոլորտներում հանդիպող այնպիսի իրավիճակներ, որոնք ուսումնասիրվել են ուսումնառության և պրակտիկ գործունեության ընթացքում

**31. Կարողություն
(Skill)**

Առաջադրանքներ կատարելու և խնդիրներ լուծելու նպատակով գիտելիքը և իմացությունը կիրառելու ունակություն, որը կարող է լինել ինչպես մտավոր (իմացական), այնպես էլ գործնական (պրակտիկ)

32. Կիրառություն (Application)	Որոշակի պայմաններում և/կամ նոր իրադրություններում գիտելիքը և իմացությունը գործածելու (կիրարկելու) ունակություն: Սովորաբար նկարագրվում է հետևյալ բայերի գործածությամբ՝ կիրառել, օգտագործել, կատարել, գործածել, լուծել, մշակել և այլն
33. Կրեդիտ (Credit)	Դասընթացի/ծրագրի կրթական վերջնարդյունքների ձեռքբերման համար սովորողից պահանջվող լրիվ (լսարանային և արտալսարանային) աշխատաժամանակի չափման պայմանական միավոր: Սովորաբար, 1 եվրոպական կրեդիտը (ECTS) համարժեք է ուսանողի 30 ժամ ուսումնական լրիվ բեռնվածությանը, իսկ 1 ամերիկյան կրեդիտը՝ ուսանողի շաբաթական 2 ժամ լսարանային բեռնվածությանը
34. Կրթական ծրագիր (Study programme)	Որակավորման տվյալ մակարդակի ավարտին ակնկալվող կրթական վերջնարդյունքների ձեռքբերմանը միտված դասընթացների և այլ ուսումնական մոդուլների ամբողջություն, որն իրականացվում է սահմանված ժամկետներում՝ որոշակի տրամաբանական հաջորդականությամբ և ուսուցման համապատասխան մեթոդների կիրառմամբ
35. Կրթական միջավայր (Learning environment)	Մասնագիտական, նյութատեխնիկական, կազմակերպական, մշակութային և սոցիալ-հոգեբանական արտաքին և ներքին բաղադրիչների այն ամբողջությունը, որը ձևավորում է կրթական գործընթացի իրականացման պայմանները

<p>36. Կրթական պահանջմունք (Learning need)</p>	<p>Գիտելիքն ընդլայնելու, ինչպես նաև այս կամ այն աշխատանքը կատարելու կամ խնդիրը լուծելու համար անհրաժեշտ գիտելիքների և կարողությունների զարգացման անհրաժեշտություն և/կամ ցանկություն</p>
<p>37. Կրթական վերջնարդյունքներ (Learning outcomes)</p>	<p>Դասընթացի կամ ուսումնական ծրագրի ավարտին սովորողից ակնկալվող գիտելիքի, կարողությունների և հմտությունների սահմանված ձևաչափի նկարագրություն</p>
<p>38. Կրկնակի որակավորում (Double degree)</p>	<p>Միասնական ծրագիր իրականացնող բուհերի կողմից շնորհվող երկու որակավորում, որոնք ճանաչվում են ազգային մակարդակներում</p>
	
<p>39. Հաղորդակցման կարողություններ (Communication skills)</p>	<p>Որակավորման տվյալ մակարդակի պահանջներին համապատասխան՝ բանավոր և գրավոր տեղեկատվությունը հստակ և ընկալելի կերպով հաղորդելու, ինչպես նաև մասնագիտական և ոչ մասնագիտական լսարանի հետ փոխադարձ շփումն ապահովելու ունակություն</p>
<p>40. Համալիր ոլորտներ (Integrated fields)</p>	<p>Մասնագիտական գործունեության համակցված ոլորտներ, որոնք առնչվում են ուսումնասիրության բազմապիսի օբյեկտների հետ</p>

<p>41. Համակարգված գիտելիք (Coherent knowledge)</p>	<p>Գիտելիք, որը ներառում է տվյալ ոլորտին առնչվող փոխկապակցված տեղեկատվություն՝ ուսումնասիրության օբյեկտների և երևույթների բոլոր ներքին տրամաբանական կապերի վերաբերյալ</p>
<p>42. Համակողմանի գիտելիք (Comprehensive knowledge)</p>	<p>Գիտելիք, որը ներառում է տվյալ ոլորտին առնչվող ամբողջական և ընդգրկուն տեղեկատվություն՝ ուսումնասիրության օբյեկտների և երևույթների բոլոր կողմերի (ասպեկտների) վերաբերյալ</p>
<p>43. Համատեղ որակավորում (Joint degree)</p>	<p>Որակավորում, որը շնորհվում է երկու կամ ավելի բուհերի կողմից համատեղ իրականացվող ընդհանուր կրթական ծրագրի ավարտին և ճանաչվում է ազգային մակարդակներում</p>
<p>44. Հայեցակարգ (Conception)</p>	<p>Երևույթների վերաբերյալ փոխկապակցված և փոխլրացնող, մեկը մյուսից բխող տեսակետների և/կամ խնդիրների լուծման ուղիների համակարգ</p>
<p>45. Հասարակական առաջընթաց (Social progress)</p>	<p>Հասարակական կյանքի բնականոն կամ բեկումնային զարգացում, որն ընդգրկում է գործունեության տարբեր ոլորտներ՝ տնտեսական, քաղաքական, մշակութային, սոցիալական և այլն</p>
<p>46. Հավաստագրում (Certifiction)</p>	<p>Անձի գիտելիքի, կարողությունների, հմտությունների և/կամ փորձառության պաշտոնական ճանաչման գործընթաց՝ համաձայն գնահատման ընդունված չափանիշների և ընթացակարգերի</p>

<p>47. Հավատարմագրում (Accreditation)</p>	<p>Պաշտոնական գործընթաց, որի միջոցով իրավասու մարմինը գնահատում և հավաստում է ուսումնական հաստատության կամ կրթական ծրագրի համապատասխանությունը սահմանված նվազագույն չափանիշներին և չափորոշիչներին</p>
<p>48. Հարակից ոլորտներ (Intersecting fields)</p>	<p>Գործունեության կամ գիտության/հետազոտության ոլորտներ, որոնք փոխառնչվում են ուսումնասիրության օբյեկտի և/կամ մեթոդների առումով (օր.՝ պատմություն և քաղաքագիտություն, ճարտարապետություն և քաղաքաշինություն և այլն)</p>
<p>49. Հարատև կրթության որակավորումների եվրոպական շրջանակ (European Qualifications Framework for Lifelong Learning - EQF for LLL)</p>	<p>Որակավորումների նկարագրման համընդհանուր շրջանակ, որը հնարավորություն է ընձեռում համեմատելու և փոխկապակցելու եվրոպական տարբեր երկրների որակավորումները՝ դրանք առավել դյուրընթեռնելի և հասկանալի դարձնելու նպատակով, դրանով իսկ նպաստելով հարատև կրթությանը և քաղաքացիների (աշխատուժի) շարժունությանը երկրների միջև</p>
<p>50. Հարատև կրթություն (Lifelong learning)</p>	<p>Անձի ամբողջ կյանքի ընթացքում ֆորմալ, ոչ ֆորմալ և ինֆորմալ կրթական միջավայրերում իրականացվող ուսումնառություն, որը նպատակաուղղված է գիտելիքի, կարողությունների, հմտությունների կատարելագործմանը և/կամ որակավորման բարձրացմանը՝ ելնելով անձնական, հասարակական և/կամ մասնագիտական նկատառումներից</p>

<p>51. Հետազոտական (մասնագիտական) թիմ (Research/professional team)</p>	<p>Մասնագետների խումբ, որը համատեղ ուսումնասիրում է տվյալ բնագավառում հետազոտական և/կամ մասնագիտական գործունեությանն առնչվող խնդիրները և առաջադրում դրանց լուծման ուղիները</p>
<p>52. Հետազոտության պլանավորում (Research planning)</p>	<p>Հետազոտության իրականացումը ծրագրելու գործընթաց, որը նախանշում է հետազոտության իրականացման եղանակները (տեսական, փորձարարական, նկարագրական և այլն), հետազոտության խնդիրները, վարկածները, ինչպես նաև տվյալների հավաքագրման, մշակման, վերլուծման և ներկայացման մեթոդները</p>
<p>53. Հետազոտություն (Research)</p>	<p>Կանոնավոր կերպով իրականացվող տեսական և փորձարարական աշխատանք, որն ուղղված է առկա գիտելիքի ընդլայնմանը և խորացմանը, ինչպես նաև նոր գիտելիքի ստեղծմանն ու կիրառմանը</p>
<p>54. Հիմնախնդիր (Key problem/Issue)</p>	<p>Խնդիր, որի լուծումն առանցքային նշանակություն ունի տվյալ բնագավառի համար</p>
<p>55. Հիմնարար սկզբունքներ (Fundamental principles)</p>	<p>Համընդունելի սկզբնադրույթներ և մեթոդներ, որոնք հիմք են հանդիսանում ոլորտի խնդիրները լուծելու համար</p>
<p>56. Հմտություն (Competence)</p>	<p>Աշխատանքում, ուսումնառության, մասնագիտական և անձնական փորձառության ընթացքում գործնական և տեսական գիտելիքի, ձեռքբերած փորձի պատշաճ կիրառման ունակություն (վարպետություն, արհեստավարժություն), ինչը հնարավորություն է ընձեռում արդյունավետ գործելու ստեղծված անձանոթ իրադրություններում</p>

57. Ճանաչում (Recognition)

Իրավասու մարմնի կողմից որակավորման իսկության պաշտոնական վավերացում՝ կրթական նոր (սովորաբար՝ ավելի բարձր) աստիճան և/կամ աշխատաշուկա մուտքն արտոնելու նպատակով

58. Մակարդակի նկարագրիչներ (Level descriptors)

Որակավորումների շրջանակի յուրաքանչյուր մակարդակի ավարտին ակնկալվող կրթական ձեռքբերումների ընդհանրական ձևակերպումներ:
ՀՀ ՈԱԾ-ի մակարդակի նկարագրիչներն ունեն հինգ չափայնություն՝

- գիտելիք և իմացություն,
- գիտելիքի և իմացության կիրառում,
- հաղորդակցման, ՏՀՏ և տվյալների հետ աշխատելու կարողություններ,
- ընդհանրական իմացական կարողություններ (ներառյալ դատողություններ անելը),
- ինքնուրույնություն և պատասխանատվություն (ներառյալ սովորելու կարողությունները)

59. Մասնագիտական բարեվարքություն (Professional integrity)

Մասնագիտական գործունեության ընթացքում հասարակական նորմերի, բարոյական արժեքների, ինչպես նաև մասնագիտական հանրության կողմից ընդունված վարքականոնի պատրաստակամ և հետևողական պահպանում

<p>60. Մասնագիտական գործունեություն (Professional activity)</p>	<p>Մասնագիտության շրջանակներում իրականացվող գործունեություն, որը պահանջում է տվյալ ոլորտին հատուկ գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների պատշաճ կիրառում՝ սահմանված գործընթացներն իրականացնելու և/կամ խնդիրները լուծելու նպատակով</p>
<p>61. Մասնագիտական ինքնավարություն / ինքնուրույնություն (Professional autonomy)</p>	<p>Մասնագիտական խնդիրների լուծման նպատակով մեթոդաբանություն ընտրելու, գործողություններ պլանավորելու և իրականացնելու ընթացքում ինքնուրույնաբար որոշումներ կայացնելու կարողություն և իրավասություն</p>
<p>62. Մասնագիտական հաղորդակցում (Professional communication)</p>	<p>Աշխատանքային համատեքստում և նրանից դուրս մասնագիտական գործունեություն իրականացնելիս բանավոր և գրավոր հաղորդակցման (այդ թվում՝ էլեկտրոնային եղանակներով) կարողություն՝ ելույթ ունենալու, արդյունավետ շփումներ հաստատելու, բանակցություններ վարելու, ընտրական հարցազրույցներ անցկացնելու և այլն</p>
<p>63. Մասնագիտական հանրություն (Professional audience/ community)</p>	<p>Տվյալ մասնագիտական կամ հարակից ոլորտներում գործունեություն ծավալող անձինք, ովքեր ծանոթ են ոլորտի մեթոդաբանությանը, խնդիրներին, և դրանց լուծման ուղիներին</p>
<p>64. Մասնագիտական ոլորտ (Professional field)</p>	<p>Աշխատանքի և գիտության ասպարեզ, որը բնութագրվում է գործունեության ընդհանուր օբյեկտով, գիտելիքի և կարողությունների բնորոշ լրակազմով և կիրարկման հատուկ մեթոդաբանությամբ</p>

<p>65. Մասնագիտացում (Specialisation)</p>	<p>Մասնագիտության շրջանակներում իրականացվող խորացված (ներկ մասնագիտացված) ուսուցում, որը չի հանգեցնում նոր որակավորման, օրինակ՝ «Քվանտային ֆիզիկա» մասնագիտացում՝ «Ֆիզիկա» մասնագիտության շրջանակներում, «Հանրային կառավարում» մասնագիտացում՝ «Կառավարում» մասնագիտության շրջանակներում</p>
<p>66. Մասնագիտացված գիտելիք և կարողություններ (Specialized knowledge and skills)</p>	<p>Նեղ մասնագիտական ուղղվածության գիտելիք և կարողություններ, որոնք ձևավորվում են որոշակի առարկայական ուղղությամբ կատարված խորը և մանրակրկիտ ուսումնասիրության արդյունքում</p>
<p>67. Մասնագիտություն (Speciality)</p>	<p>Ուսումնառության որոշակի առարկայական ուղղություն, որը բնութագրվում է գիտելիքի և կարողությունների բնորոշ լրակազմով և հանգեցնում է համապատասխան որակավորման շնորհման, օրինակ՝ «Ֆիզիկա» մասնագիտություն - Ֆիզիկայի բակալավր, «Կառավարում» մասնագիտություն - Կառավարման մագիստրոս</p>
<p>68. Մեթոդ (Method)</p>	<p>Որոշակի ոլորտում գործադրվող հնար, միջոց, եղանակ, որն ուղղված է առաջադրված խնդրի լուծմանը</p>
<p>69. Մեթոդաբանություն (Methodology)</p>	<p>Ուսումնասիրության մեթոդների, կանոնների և մոտեցումների ամբողջական համակարգ</p>
<p>70. Մեկնաբանում (Interpretation)</p>	<p>Որևէ դրույթի, հասկացության կամ հայեցակարգի յուրովի կամ նորովի պարզաբանում, լուսաբանում՝ սեփական դիրքորոշման հիման վրա</p>

71. Միջմասնագիտական հետազոտություն (Interdisciplinary research)

Խմբերի կամ անհատների կողմից իրականացվող հետազոտության ձև, որը համադրում է երկու կամ ավելի մասնագիտական ոլորտների տվյալներ, տեղեկատվություն, մեթոդներ, գործիքամիջոցներ, սկզբունքներ և/կամ տեսություններ՝ հիմնարար գիտելիքը զարգացնելու կամ այնպիսի խնդիրներ լուծելու համար, որոնք չեն պարփակվում մեկ մասնագիտության կամ հետազոտության տիրույթում

72. Միջոլորտային (միջառարկայական) գիտելիք և կարողություններ (Interdisciplinary knowledge and skills)

Երկու կամ ավելի առարկայական ոլորտներում իրականացված ուսումնասիրության կամ հետազոտության արդյունքում ձեռք բերված գիտելիք և կարողություններ, որոնք հնարավորություն են տալիս ոլորտների ավանդական սահմանների հատման տիրույթում ստեղծելու նոր գիտելիք

73. Նախընթաց ուսումնառության ճանաչում (Recognition of prior learning)

Ֆորմալ, ոչ ֆորմալ կամ ինֆորմալ ուսումնառության, աշխատանքային փորձառության և կյանքի ընթացքում մինչ այդ ձեռք բերված գիտելիքի, կարողությունների և հմտությունների պաշտոնական ճանաչում

74. Նորարարություն (Innovation)

Գաղափարը կամ հայտնագործությունը հասարակության կողմից արժևորվող՝ նոր կամ որակապես նորացված ապրանքի կամ ծառայության վերածելու ստեղծագործական գործընթաց

75. Շահակից (Stakeholder)

Անձ, խումբ, պետական կամ հասարակական կառույց, որը ներդրում և մասնակցություն ունի որոշակի (այստեղ՝ կրթական) համակարգում, կարող է ներգործել համակարգի վրա կամ կրել վերջինիս ազդեցությունը: Տարբերում են ներքին (կրթական գործընթացի անմիջական մասնակիցներ՝ ուսանողներ, դասախոսական և վարչական կազմ) և արտաքին (կրթական գործընթացի անմիջական կողմ չհանդիսացող մասնակիցներ՝ կառավարություն, գործատուներ, ապագա ուսանողներ և նրանց ծնողներ և այլն) շահակիցներ

76. Շարունակական կրթություն (Continuing education)

Հիմնական կրթությանը հաջորդող և անձի հետագա անհատական և մասնագիտական զարգացմանը միտված կրթություն կամ ուսուցում, որը նպաստում է գիտելիքի բարելավմանը կամարդիականացմանը, նոր կարողությունների և հմտությունների ձեռքբերմանը, ինչպես նաև աշխատանքային առաջխաղացմանը

77. Շրջանավարտ (Alumni)

Անձ, ով ավարտել է ուսումնական հաստատության հիմնական կրթական ծրագիրը կամ վերապատրաստման դասընթաց(ներ)ը և ստացել է համապատասխան որակավորում կամ վկայական/ հավաստագիր

**78. ՈԱՇ-ի մակարդակներ
(շրջափուլեր)
NQF levels (cycles)**

Կրթական ձեռքբերումների հարաբերական բարդությունը և/կամ խորությունը, ինչպես նաև այդ ձեռքբերումների դրսևորման, կիրարկման կամ օգտագործման համար պահանջվող ինքնուրույնության աստիճանը բնորոշող մակարդակներ, որոնց համաձայն դասակարգվում են կրթական որակավորումները: ՀՀ ՈԱՇ-ը բաղկացած է ութ մակարդակներից, որոնցից ամենաբարդը ութերորդն է

**79. Ոլորտ
(Sector)**

Մասնագիտական գործունեության հարակից ուղղությունների ամբողջություն, որի հիմքում տնտեսական գործառույթի, արտադրանքի, ծառայության կամ տեխնոլոգիայի ընդհանրությունն է

**80. Ոչ ամբողջական (սահմանափակ) տեղեկատվություն
(Limited information)**

Մուտքային տվյալների համախումբ, որը բավարար չէ առաջադրված խնդիրը հայտնի եղանակներով լուծելու և/կամ հիմնավորված որոշում(ներ) կայացնելու համար

**81. Ոչ մասնագիտական հանրություն
(Non-specialist audience/
community)**

Տվյալ ոլորտում մասնագետ չհանդիսացող, սակայն ոլորտի գործունեությամբ հետաքրքրված կամ շահագրգռված անձանց շրջանակ

<p>82. Ոչ ֆորմալ կրթություն (Non-formal learning)</p>	<p>Ուսումնական հաստատության կամ այլ իրավասու կազմակերպության կողմից իրականացվող նպատակային կրթություն, որը լրացնում կամ այլընտրանք է հանդիսանում ֆորմալ կրթությանը հարատև ուսումնառության համատեքստում: Այն հնարավորություն է ընձեռում բոլոր տարիքի անձանց ստանալու շարունակական կրթություն, որը կարող է կազմակերպվել կարճաժամկետ դասընթացների, աշխատաժողովների և սեմինարների տեսքով: Ոչ ֆորմալ կրթության արդյունքում սովորաբար որակավորում չի շնորհվում</p>
<p>83. Որակավորման աստիճան (Qualification degree)</p>	<p>Բարձրագույն կրթության որակավորում (բակալավր, մագիստրոս, գիտությունների թեկնածու և այլն), որն ամբողջապես բավարարում է որակավորումների ազգային շրջանակի տվյալ մակարդակի բոլոր նկարագրիչների պահանջները</p>
<p>84. Որակավորման նկարագիր (Qualification description)</p>	<p>Որակավորման ընդհանրական բնութագիր, որը ներկայացնում է տվյալ որակավորման համար սահմանված գիտելիքի և կարողությունների շրջանակն ու կիրառման տիրույթը</p>
<p>85. Որակավորման նկարագրիչներ (Qualification descriptors)</p>	<p>Ձևակերպումների լրակազմ, որը նկարագրում է ՈԱԾ-ում ներառված յուրաքանչյուր որակավորման շնորհման համար պահանջվող կրթական վերջնարդյունքները՝ արտահայտված գիտելիքի, կարողությունների և հմտությունների եզրույթներով</p>

86. Որակավորում (Qualification)

Գնահատման և վավերացման գործընթացների պաշտոնական արդյունք (դիպլոմ, հավաստագիր և այլն)՝ ստացված իրավասառու մարմնի որոշման հիման վրա, առ այն, որ անձը ձեռք է բերել տվյալ մակարդակի համար սահմանված չափորոշիչներին համապատասխան կրթական վերջնարդյունքներ: Որակավորումների ազգային շրջանակի համատեքստում այդպիսի չափորոշիչներ են մակարդակների նկարագրիչները

87. Որակավորումների ազգային համակարգ (National Qualifications System)

Ուսումնառության արդյունքների ճանաչմանն ուղղված գործընթացների և մեխանիզմների ամբողջություն, որն ապահովում է կրթության և ուսուցման կապը աշխատաշուկայի և հասարակության հետ: Որակավորումների ազգային համակարգը բաղկացած է մի շարք ենթահամակարգերից, որը ներառում է ինչպես որակավորումների ազգային շրջանակը, այնպես էլ որակի ապահովմանը, գնահատմանը և որակավորումների շնորհմանն առնչվող գործընթացներ և մեխանիզմներ

88. Որակավորումների շրջանակ (Qualifications Framework)

Կրթական տարբեր մակարդակների համար սահմանված նկարագրիչներին համապատասխան որակավորումների դասակարգման գործիք, որի նպատակն է փոխկապակցել ազգային որակավորումները և համապատասխանեցնել աշխատաշուկայի և հասարակության պահանջներին՝ դրանք դարձնելով թափանցիկ և հասկանալի

**89. Որակավորումների
ոլորտային շրջանակ
(Sectorial Qualifications
Framework)**

Որակավորումների շրջանակ, որը որակավորումների ազգային շրջանակին համապատասխան՝ որոշակի մասնագիտական ոլորտի համար սահմանում է գիտելիքի, կարողությունների և հմտությունների անհրաժեշտ նվազագույն լրակազմը

**90. Որակի ապահովում
(Quality assurance)**

Ուսումնական հաստատության կամ կրթական ծրագրի որակի մշտադիտարկման, գնահատման և բարելավման շարունակական գործընթաց, որն իրականացվում է հաստատության (որակի ներքին ապահովում) կամ այլ իրավասու մարմնի (որակի արտաքին ապահովում) կողմից

**91. Մինթեզ
(Synthesis)**

Տեղեկատվության, փաստերի, նյութերի առանձին տարրերի՝ ցանկալի հատկանիշներով, նոր ամբողջություն ստանալու նպատակով համակցելու/միավորելու ունակություն: Սովորաբար նկարագրվում է հետևյալ բայերով՝ համադրել, համակցել, նախագծել, մշակել, ստեղծել, կազմել, ստանալ, դուրս բերել, կառուցել, միավորել, պատրաստել, հայտնագործել, վերափոխել և այլն

**92. Սովորող
(Learner)**

Անձ, ով ներգրավված է ֆորմալ, ոչ-ֆորմալ և ինֆորմալ ուսումնառության ձևերում

93. Վարկած (Hypothesis)

Որևէ խնդրի վերաբերյալ հիմնավորված ենթադրություն, որը դեռևս փորձնական կամ փաստացի ապացուցման կարիք ունի

94. Վերլուծություն (Analysis)

Տեղեկատվությունը, փաստերը, նյութը բաղկացուցիչ մասերի կամ իմաստային բաղադրիչների տրոհելու ունակություն՝ դրանց նշանակությունը, փոխհարաբերությունը կամ կառուցվածքային կապերը վեր հանելու և հասկանալու նպատակով: Սովորաբար նկարագրվում է հետևյալ բայերով՝ տարրալուծել, բաժանել, բացահայտել, որոշել, տարբերակել, տարանջատել, տրոհել, մասնատել, քննել, զննել, ուսումնասիրել և այլն

95. Տեղեկատվական և հաղորդակցման տեխնոլոգիաներ (ICT) (Information and Communication Technologies (ICT))

Տեխնոլոգիական գործիքների և ռեսուրսների բազմազանություն, որը կիրառվում է տեղեկատվություն ստեղծելու, կուտակելու և պահպանելու, հաղորդելու և փոխանակելու նպատակով

96. Տեսություն (Theory)

Գիտության կամ նրա առանձին ճյուղ(եր)ի հիմնադրույթների, գաղափարների և սկզբունքների ամբողջական համակարգ, որն արտացոլում է փորձից հայտնի երևույթները և դրանք կապակցող էմպիրիկ օրինաչափությունները

97. Ուսանող (Student)

Որակավորում չնորհող կրթական ծրագրով ուսումնական հաստատությունում ուսումնառող անձ

98. Ուսումնական մոդուլ (Study module)

Կրթական ծրագրի բաղադրիչ հանդիսացող ամբողջական դասընթաց կամ դասընթացի ինքնուրույն մաս, որի վերջնարդյունքների ձեռքբերումը ենթակա է գնահատման՝ սահմանված կրեդիտների շնորհմամբ: Որոշ դեպքերում մոդուլը նաև առանձին դասընթացների մի ամբողջություն է, որը միտված է սերտորեն փոխկապակցված կրթական վերջնարդյունքների ձևավորմանը

99. Ուսումնառություն (Learning)

Գործունեություն, որն ուղղված է նոր գիտելիքի, արժեքների, կարողությունների և հմտությունների ձեռքբերմանը կամ զարգացմանը: Այն կարող է լինել ինչպես նպատակային (ֆորմալ կամ ոչ ֆորմալ), այնպես էլ ոչ նպատակային (ինֆորմալ)

100. Քննական մտածողություն (Critical thinking)

Մտածողության եղանակ, որը ենթադրում է իրավիճակներ, խնդիրներ, երևույթներ վերլուծելիս արտահայտված տեսակետների վերաբերյալ սեփական կարծիքի դրսևորում՝ դրանք հիմնավորապես հաստատելու կամ հերքելու (մասամբ կամ ամբողջապես), ինչպես նաև հիմնավորված գաղափարներ առաջ քաշելու և լուծումներ առաջարկելու նպատակով

101. Ֆորմալ կրթություն (Formal learning)

Ուսումնական հաստատության կողմից հիմնական կրթական ծրագրերով իրականացվող նպատակային կրթություն, որը կազմակերպված և համակարգված է ժամանակի ու ռեսուրսների առումով և հանգեցնում է համապատասխան որակավորման

TEMPUS «ԱՐՄԵՆՔԱ» ՆԱԽԱԳԻԾ
թիվ 543817-TEMPUS-1-2013-1-SE-TEMPUS-SMHES
«ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՎ ՈԼՈՐՏԱՅԻՆ ՇՐՋԱՆԱԿՆԵՐԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՈՒՄԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ»

ՀՀ ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ

**ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ՇՐՋԱՆԱԿԻ
ՄԱԿԱՐԴԱԿՆԵՐԻ (ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ)
ՆԿԱՐԱԳՐԻՉՆԵՐԸ**

TEMPUS “ARMENQA” PROJECT
NO: 543817- TEMPUS-1-2013-1-SE-TEMPUS-SMHES
“IMPLEMENTATION OF NATIONAL AND SECTORIAL QUALIFICATIONS FRAMEWORKS IN ARMENIA”

**LEVEL (QUALIFICATION) DESCRIPTORS OF THE
NATIONAL QUALIFICATIONS FRAMEWORK
FOR HIGHER EDUCATION OF ARMENIA**

ՆԱԽԱԲԱՆ

Որակավորումների ազգային շրջանակը (ՈԱՇ) ՀՀ բարձրագույն կրթության կարևորագույն չափորոշիչ փաստաթղթերից է: Այն կրթական տարբեր մակարդակների համար սահմանված նկարագրիչներին համապատասխան որակավորումների դասակարգման մի գործիք է, որի նպատակն է փոխկապակցել ազգային որակավորումները և համապատասխանեցնել աշխատաշուկայի և հասարակության պահանջներին՝ դրանք դարձնելով թափանցիկ և հասկանալի: Առաջին ՈԱՇ-ը ՀՀ Կառավարությունը հաստատել է դեռևս 2011թ-ին: Այնուամենայնիվ, հաստատումից հետո առաջին ՈԱՇ-ը գործնական կիրառություն չունեցավ բարձրագույն կրթության համակարգում:

Եվրոպացի փորձագետների մասնակցությամբ ՈԱՇ-ի ինքնահավաստագրման գործընթացում բացահայտվեցին ՈԱՇ-ի մի շարք թերություններ, որոնցից ամենաէականը ՈԱՇ-ի բարձրագույն կրթության մակարդակների նկարագրիչների անհամապատասխանությունն էր ԵԲԿՏ որակավորումների շրջանակի մակարդակների նկարագրիչներին:

Ուստի, Տեմպուս «ԱՐՄԵՆ-ՔԱ» 543817-TEMPUS-1-2013-1-SE-TEMPUS-SMHES «*Որակավորումների ազգային և ոլորտային շրջանակների իրականացումը Հայաստանում*» նախագծի շրջանակներում 2014թ-ին մշակվեց ՀՀ բարձրագույն կրթության ՈԱՇ-ի նոր նախագիծը, որը լիովին համահունչ էր ինչպես ԵԲԿՏ, այնպես էլ Ցկյանս ուսումնառության եվրոպական շրջանակների հետ:

Նոր ՈԱՇ-ի նախագիծը 2014թ-ի հուլիսին ներկայացվեց ՀՀ Կրթության և գիտության նախարարություն՝ հիմնական շահակիցների շրջանում լայն քննարկումներ կազմակերպելու նպատակով: Ի վերջո, 2016թ-ի հուլիսին ՀՀ Կառավարությունը մի շարք փոքր փոփոխություններով հաստատեց ՀՀ նոր ՈԱՇ-ը: Այս ՈԱՇ-ի 6-8-րդ մակարդակների, այսինքն բարձրագույն կրթության հատվածի համար հիմք է հանդիսացել «ԱՐՄԵՆ-ՔԱ» նախագծի շրջանակներում մշակված ՈԱՇ-ի նախագիծը: Սույն գրքույկում ներկայացված է «ԱՐՄԵՆ-ՔԱ» նախագծի շրջանակներում մշակված ՀՀ բարձրագույն կրթության ՈԱՇ-ի տարբերակը:

ՀՀ բուհական համակարգում և աշխատաշուկայում ՈԱՇ-ի գործնական կիրառությունը էապես պայմանավորված է վերջինիս հենքի վրա կառուցված Որակավորումների ոլորտային շրջանակների (ՈՈՇ) ազգային համակարգի առկայությամբ: Տարբեր առարկայական (մասնագիտական) ոլորտների համար նախատեսված ՈՈՇ-ները յուրօրինակ անցումային կապակցող գործիք են ՈԱՇ-ի և մասնագիտական բնագավառի ու մասնագիտության կրթական ծրագրի միջև: Այս հանգամանքը կարևոր նշանակություն ունի ՀՀ բարձրագույն կրթության համակարգի համար, քանի որ ոլորտը մինչ այժմ ֆորմալ առումով կարգավորվում է *կոշոր* պետական կրթական չափորոշիչներով, որոնք ժառանգվել են Խորհրդային կենտրոնացված բարձրագույն կրթության համակարգից, և որոնք խստորեն սահմանում են կրթական ծրագրերի կառուցվածքը և բովանդակությունը: Այդ չափորոշիչները, իրենց հերթին, մշակվում են համաձայն բարձրագույն կրթության մասնագիտությունների ցանկի, որը հաստատվում է ՀՀ Կառավարության կողմից և տարիներ շարունակ մնում անփոփոխ: Այս իրադրությունում բուհերը խիստ սահմանափակ հնարավորություններ ունեն մշակելու ժամանակին համահունչ նոր և ճկուն կրթական ծրագրեր, որոնք բավարարում են արագ փոփոխվող աշխատաշուկայի պահանջները: Հետևաբար, պարզ և հստակ ծրագրային ուղենիշներ ապահովելու համար պահանջվում էին ճկուն, մասնագիտական (առարկայական) ոլորտներին հատուկ ՈՈՇ-ներ, որոնք ոչ թե սահմանում են, թե ինչ պետք է ուսուցանվի որակավորումը ստանալու համար, այլ՝ թե ինչ պետք է գիտենա և կարողանա անել որակավորում ստացողը: Ուստի, որակավորումների ոլորտային շրջանակը սահմանում է ՈԱՇ-ին համապատասխան կոնկրետ մասնագիտական ոլորտի համար անհրաժեշտ գիտելիքի, կարողությունների և հմտությունների նվազագույն լրակագմը:

Հաշվի առնելով վերոնշյալը, Տեմպուս «ԱՐՄԵՆ-ԲԱ» նախագծի շրջանակներում 2015-2016թթ. ընթացքում մշակվեցին բարձրագույն կրթության 5 ՈՈՇ-ների նախագծեր կրթություն, ֆիզիկա, իրավագիտություն, քաղաքաշինություն և գյուղատնտեսություն ոլորտների համար, որոնք լիովին համահունչ են ՀՀ բարձրագույն կրթության նոր ՈԱՇ-ին: Այդ ՈՈՇ-ների նախագծերը մի քանի փուլերով բազմիցս քննարկվել են ինչպես հայաստանյան ակադեմիական, մասնագիտական և ուսանողական լայն շրջանակներում, այնպես էլ «ԱՐՄԵՆ-ԲԱ» նախագծի եվրոպական գործընկեր համալսարանների փորձագետների հետ: Արդյունքում, 2017թ-ի մարտին վերոնշյալ ՈՈՇ-ների փաթեթը հաստատման համար ներկայացվել է ՀՀ Կրթության և գիտության նախարարություն: Սույն գրքույկում ներկայացված են «ԱՐՄԵՆ-ԲԱ» նախագծի շրջանակներում մշակված 5 ՈՈՇ-ների նախագծերը:

Գիտությունների թեկնածու
180 ECTS կրեդիտ,
3 տարի

ՀՀ ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ
ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ
ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ
ԱԶԳԱՅԻՆ ՇՐՋԱՆԱԿԻ
ԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔԸ

◆ 8-րդ մակարդակ

Կլինիկական օրդինատոր
1-5 տարի

◆ 7-րդ մակարդակ

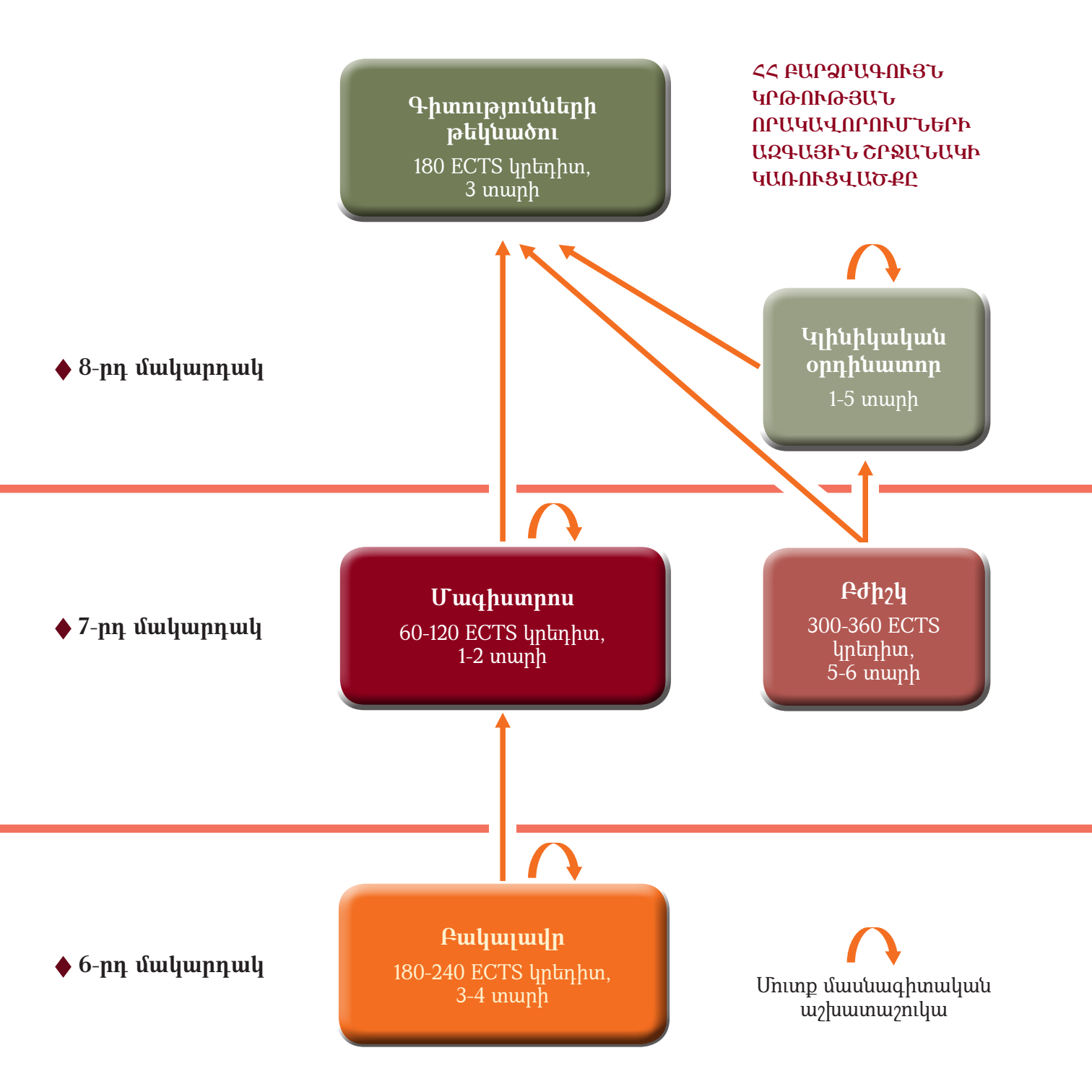
Մագիստրոս
60-120 ECTS կրեդիտ,
1-2 տարի

Բժիշկ
300-360 ECTS
կրեդիտ,
5-6 տարի

◆ 6-րդ մակարդակ

Բակալավր
180-240 ECTS կրեդիտ,
3-4 տարի

Մուտք մասնագիտական
աշխատաշուկա

ՀՀ ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ ԱՁԳԱՅԻՆ ՇՐՋԱՆԱԿԻ ՄԱԿԱՐԴԱԿՆԵՐԻ (ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ) ՆԿԱՐԱԳՐԻՉՆԵՐԸ

ԿՐԹԱԿԱՆ ՄԱԿԱՐԴԱԿ (ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄ)	1-ԻՆ (ԲԱԿԱԼԱՎՐ)	2-ՐԴ (ՄԱԳԻՍՏՐՈՍ)	3-ՐԴ (ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԹԵԿՆԱԾՈՒ)
Որակավորման ընդհանուր նկարագիրը (բնորոշումը)	<ul style="list-style-type: none"> Առաջին մակարդակի որակավորում է շնորհվում անձանց, ովքեր ունեն համակողմանի և համակարգված գիտելիք և կարողություններ մի շարք ոլորտներում մասնագիտական աշխատանք կատարելու և (կամ) ուսումնառությունը շարունակելու համար: 	<ul style="list-style-type: none"> Երկրորդ մակարդակի որակավորում է շնորհվում անձանց, ովքեր ունեն ոլորտի խոր մասնագիտացված գիտելիք և կարողություններ մասնագիտական գործունեություն և հետազոտություն իրականացնելու և (կամ) ուսումնառությունը շարունակելու համար: 	<ul style="list-style-type: none"> Երրորդ մակարդակի որակավորում է շնորհվում անձանց, ովքեր ունեն խոր և համալիր գիտելիք ու հատուկ հետազոտական կարողություններ գիտության կամ մասնագիտական գործունեության մեկ կամ մի քանի փոխհատվող ոլորտներում գիտելիքն ընդլայնելու և (կամ) նոր գիտելիք ստեղծելու համար:

ԳԻՏԵԼԻՔ

1. Գիտելիք և իմացություն	<ul style="list-style-type: none"> Դրսևորում է մասնագիտական աշխատանքի կամ ուսումնառության ոլորտի արդի և հիմնարար հասկացությունների, տեսությունների ու մեթոդների իմացություն և առաջադեմ գիտելիք: 	<ul style="list-style-type: none"> Դրսևորում է խորը մասնագիտացված գիտելիք, այդ թվում՝ տվյալ ոլորտի վերջին ձեռքբերումների վերաբերյալ, որը կիրառում է ուսումնառության, աշխատանքի և հետազոտության ընթացքում: 	<ul style="list-style-type: none"> Դրսևորում է առաջադեմ գիտելիք մասնագիտական բնագավառից և հարակից ոլորտներից, որը կիրառում է գիտական հետազոտությունների և աշխատանքի ընթացքում:
--------------------------	--	--	---

ԿՐԹԱԿԱՆ ՄԱԿԱՐԴԱԿ (ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄ)	1-ԻՆ (ԲԱԿԱԼԱՎՐ)	2-ՐԴ (ՄԱԳԻՍՏՐՈՍ)	3-ՐԴ (ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԹԵԿՆԱԾՈՒ)
		<ul style="list-style-type: none"> Դրսևորում է տվյալ մասնագիտական բնագավառի և հարակից ոլորտների տեսությունների, առաջավոր սկզբունքների ու մեթոդների խորը իմացություն: 	<ul style="list-style-type: none"> Դրսևորում է մասնագիտական բնագավառի և հարակից ոլորտների նորագույն տեսությունների, մոտեցումների, նորագույն վարկածների և գիտահետազոտական մեթոդների համընդգրկուն և խոր իմացություն:

ԿԱՐՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

<p>2. Գիտելիքի և իմացության կիրառում</p>	<ul style="list-style-type: none"> Կարող է կիրառել ձեռքբերած գիտելիքը և իմացությունը, ոլորտի հիմնարար սկզբունքները և մեթոդները՝ մասնագիտական աշխատանքի կամ ուսումնառության ընթացքում ծագած խնդիրները լուծելու համար: 	<ul style="list-style-type: none"> Կարող է կիրառել ձեռքբերած գիտելիքը և իմացությունը, մասնագիտական և/կամ միջմասնագիտական ոլորտների առաջավոր սկզբունքները և մեթոդները՝ նոր և անձանոթ իրադրություններում տեսական ու գործնական բարդ խնդիրներ լուծելու, հետազոտական ու նորարարական գործունեություն իրականացնելու համար: 	<ul style="list-style-type: none"> Կարող է կիրառել ձեռքբերած գիտելիքը և իմացությունը, բնագավառի հայեցակարգային սկզբունքները և առաջավոր մեթոդները՝ գիտական հետազոտություններ պլանավորելու և իրականացնելու, բարդ տեսական ու գործնական խնդիրներին նորարարական լուծումներ առաջադրելու համար:
--	---	--	---

ԿՐԹԱԿԱՆ ՄԱԿԱՐԴԱԿ (ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄ)	1-ԻՆ (ԲԱԿԱԼԱՎՐ)	2-ՐԴ (ՄԱԳԻՍՏՐՈՍ)	3-ՐԴ (ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԹԵԿՆԱԾՈՒ)
<p>3. Հաղորդակցման, ՏՀՏ և տվյալների հետ աշխատելու կարողություններ</p>	<ul style="list-style-type: none"> Կարող է մասնագիտական և ոչ մասնագիտական հանրությանը ներկայացնել և բացատրել տվյալ ոլորտին առնչվող տեղեկատվություն, փաստարկներ, գաղափարներ, խնդիրներ և դրանց լուծումները: Կարող է կիրառել ՏՀՏ-ներ մասնագիտական ոլորտում խնդիրներ լուծելու և աշխատանքն արագացնելու համար: Կարող է հավաքագրել, մշակել, վերլուծել և մեկնաբանել մասնագիտական ոլորտին առնչվող քանակական և որակական տվյալներ՝ հիմնավորված դատողություններ անելու համար: 	<ul style="list-style-type: none"> Կարող է կիրառել մասնագիտական հաղորդակցման միջոցները մասնագիտական և ոչ մասնագիտական լայն հանրությանը հստակ ու համակարգված ներկայացնելու և բացատրելու իր եզրահանգումները, համապատասխան հիմնավորումներն ու հետազոտության արդյունքները: Կարող է վարժ կիրառել ՏՀՏ-ներ մասնագիտական և (կամ) միջմասնագիտական ոլորտներում նոր և բարդ խնդիրներ լուծելու և հետազոտությունների կատարմանը օժանդակելու համար: Կարող է վերլուծել և գնահատել մասնագիտական և (կամ) միջմասնագիտական ոլորտներին առնչվող քանակական և որակական տվյալներ ոչ ամբողջական կամ սահմանափակ տեղեկատվության պայմաններում եզրահանգումներ անելու և որոշումներ կայացնելու նպատակով: 	<ul style="list-style-type: none"> Կարող է կիրառել առաջավոր սկզբունքներ և մեթոդներ գիտական շրջանակներին և լայն հանրությանը բազմակողմանիորեն ներկայացնելու և մեկնաբանելու նոր և բարդ տեսական ու գործնական խնդիրներ ու հետազոտության արդյունքներ: Կարող է համակողմանի կիրառել ՏՀՏ-ներ գիտական հետազոտություն կատարելու և նոր գիտելիք ստեղծելու համար: Կարող է գնահատել և վերափոխել փոխկապակցված տարբեր ոլորտներից ստացած մեծածավալ քանակական ու որակական տվյալներ՝ բարդ և համալիր գաղափարներ առաջադրելու և նոր գիտելիք ստեղծելու համար:

ԿՐԹԱԿԱՆ ՄԱԿԱՐԴԱԿ (ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄ)	1-ԻՆ (ԲԱԿԱԼԱՎՐ)	2-ՐԴ (ՄԱԳԻՍՏՐՈՍ)	3-ՐԴ (ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԹԵԿՆԱԾՈՒ)
<p>4. Ընդհանրական իմացական կարողություններ (ներառյալ դատողություններ անելը)</p>	<ul style="list-style-type: none"> Կարող է վերլուծել և անել եզրահանգումներ՝ դրսևորելով քննական մտածողություն, ինչպես նաև ցուցաբերել ստեղծագործական մոտեցում մասնագիտական ոլորտի խնդիրները բացահայտելու և տարբեր լուծումներ առաջադրելու համար: 	<ul style="list-style-type: none"> Կարող է հետազոտել մասնագիտական ոլորտի հիմնախնդիրները և տալ նորարարական ու ստեղծագործական լուծումներ, ինչպես նաև առաջադրել ոլորտի գիտելիքի և պրակտիկայի ընդլայնմանը միտված արդիական գաղափարներ ու մոտեցումներ: 	<ul style="list-style-type: none"> Կարող է առաջադրել նոր, բարդ և վերացական գաղափարներ, տալ և (կամ) ներկայացնել առկա տեղեկատվության ու հիմնախնդիրների նոր և ինքնատիպ մեկնաբանություններ՝ հիմնվելով գիտական հետազոտության արդյունքների գնահատման վրա: Կարող է պլանավորել և իրականացնել ինքնատիպ հետազոտություն, տեսության վերածել վերջինիս արդյունքները, որոնք հանդիսանալով ներդրում գիտության և (կամ) մասնագիտական գործունեության ոլորտում, տպագրվում են ազգային և միջազգային գրախոսվող հրատարակություններում:

<p>ԿՐԹԱԿԱՆ ՄԱԿԱՐԴԱԿ (ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄ)</p>	<p>1-ԻՆ (ԲԱԿԱԼԱՎՐ)</p>	<p>2-ՐԴ (ՄԱԳԻՍՏՐՈՍ)</p>	<p>3-ՐԴ (ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԹԵԿՆԱԾՈՒ)</p>
---	------------------------	-------------------------	---

ՀԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

<p>5. Ինքնուրույնություն և պատասխանատվություն (ներառյալ սովորելու կարողությունները)</p>	<ul style="list-style-type: none"> Կարող է ծավալել լիարժեք մասնագիտական գործունեություն, կառավարել մասնագիտական գործառույթներ ու ծրագրեր, կայացնել ինքնուրույն որոշումներ: Կարող է կառավարել աշխատանքային թիմ և պատասխանատվություն ստանձնել նրա անդամների մասնագիտական գործունեության համար: Ունակ է բացահայտելու իր կրթական պահանջմունքները և (կամ) կարերայի հնարավորությունները հետազոտության ոլորտները որոշելու համար: 	<ul style="list-style-type: none"> Կարող է մասնագիտացման և (կամ) ուսումնառության ոլորտում ծավալել գործունեություն, որը պահանջում է բարդ և անժանոթ աշխատանքային իրադրությունների կառավարման ու վերափոխման ռազմավարական նոր մոտեցումներ: Կարող է ստեղծել և ղեկավարել մասնագիտական կամ հետազոտական թիմ և պատասխանատվություն ստանձնել նրա անդամների մասնագիտական առաջընթացի համար: 	<ul style="list-style-type: none"> Կարող է գիտակրթական և մասնագիտական առաջատար ոլորտներում նախաձեռնել և ղեկավարել համալիր նորարարական գործընթացներ՝ դրսևորելով գիտական և մասնագիտական բարեխղճություն և ինքնուրույնություն: Կարող է ստեղծել և ղեկավարել գիտահետազոտական կամ մասնագիտական թիմ և նպաստել նրա անդամների հետազոտական առաջընթացին:
---	--	--	--

ԿՐԹԱԿԱՆ ՄԱԿԱՐԴԱԿ (ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄ)	1-ԻՆ (ԲԱԿԱԼԱՎՐ)	2-ՐԴ (ՄԱԳԻՍՏՐՈՍ)	3-ՐԴ (ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԹԵԿՆԱԾՈՒ)
	<ul style="list-style-type: none"> Ունակ է ստանձնելու անձնական պատասխանատվություն ազգի և պետության հանդեպ, հետամուտ լինելու ժողովրդավարական սկզբունքների իրագործմանը և ազգային ու համամարդկային արժեքների տարածմանը: 	<ul style="list-style-type: none"> Ունակ է գնահատելու իր կրթական պահանջմունքներն ու մասնագիտական զարգացման կարիքները՝ ուսումնառությունը տարբեր միջավայրերում շարունակելու նպատակով: Ունակ է նպաստելու քաղաքացիական հասարակության զարգացմանը, զուգակցելու ազգային արժեհամակարգը համամարդկային արժեքների հետ: 	<ul style="list-style-type: none"> Ունակ է խթանելու հասարակության գիտական, տեխնոլոգիական, սոցիալական կամ մշակութային առաջընթացը գիտակրթական և մասնագիտական ոլորտներում: Ունակ է նպաստելու գիտության, ազգի և պետության կայուն զարգացմանը՝ պաշտպանելով ազգային և համամարդկային արժեքները:
Ուսումնառության ծավալը ECTS կրեդիտներով՝	180-240	60-120	180

FOREWORD

The National Qualifications Framework is one of the most important official documents of the Armenian higher education. It is a tool for classification of qualifications in accordance with the descriptors defined for different levels of education, which relates national qualifications to each other and aligns them with the demands of the labour market and the society making them transparent and understandable. The first NQF was approved by the Armenian Government yet in 2011. Nevertheless, after the approval the first NQF has not been in practical use in the higher education system.

During the self-certification process of the NQF with the participation of European experts a range of drawbacks of the NQF were identified, the most essential of which was the inconsistency of the NQF's higher education level descriptors to the level descriptors of EHEA qualifications framework.

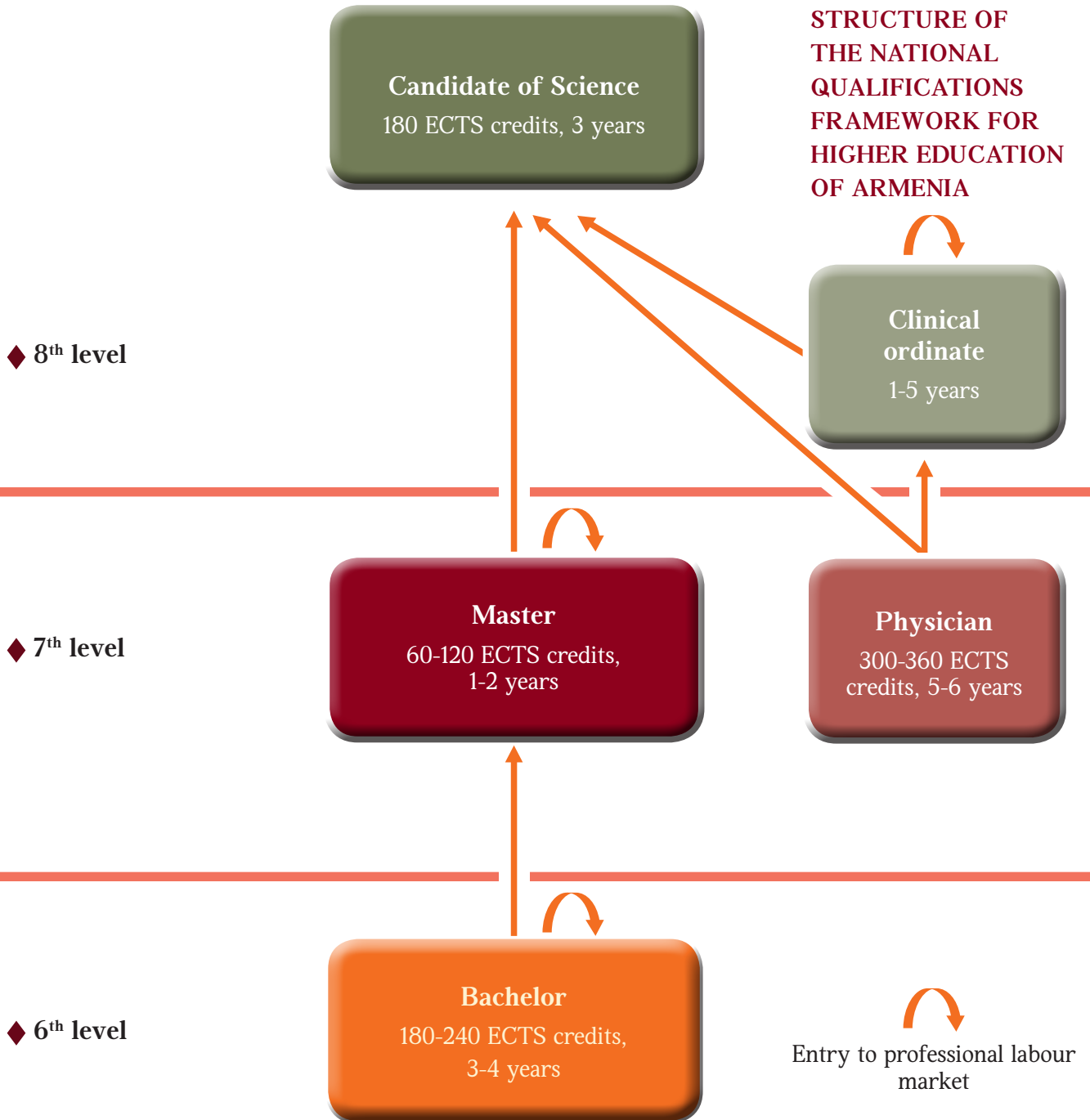
Thus, in 2014 within the frame of TEMPUS “ARMENQA” PROJECT 543817-TEMPUS-1-2013-1-SE-TEMPUS-SMHES “*IMPLEMENTATION OF NATIONAL AND SECTORIAL QUALIFICATIONS FRAMEWORKS IN ARMENIA*” a draft of the new NQF for RA higher education was developed, which was completely in line not only with EHEA, but also with European qualifications framework of lifelong learning.

In July 2014 the new draft of the NQF was submitted to the RA Ministry of Education and Science with the aim of organising wide discussions among main stakeholders. Finally, in July 2016 the RA Government approved the new NQF of Armenia with several small changes. The 6-8th levels of the NQF, namely its higher education sector is based on the draft of the NQF developed within the frame of “ARMENQA” Project. The version of the NQF for RA higher education developed within the frame of “ARMENQA” Project is presented in this brochure.

The practical use of the NQF in the RA HEI system and the labour market is mostly conditioned by the existence of the national system of Sectorial Qualifications Frameworks (SQF) designed on the base of the NQF. The SQFs designed for different subject (professional) areas are unique transition/connection tools between the NQF on the one hand and the professional field and/or educational programme on the other. This is a very vital issue for the RA higher education system, since the field is still formally regulated by the rigid State Educational Standards inherited from the Soviet centralized HE system, which strictly define the structure and content of each academic programme. These standards, in turn, are developed according to the list of HE professions approved by the RA Government and remain unchanged for years. Under such circumstances HEIs are constrained from development of new and flexible educational programmes that meet the rapidly changing demands of the labour market. Consequently, flexible subject specific (professionally oriented) SQFs are needed to provide transparent and explicit reference points, which define not what to teach for holding a qualification, but what a person holding the qualification should know and is able to do. Thus, the sectorial qualifications framework defines the necessary minimum set of knowledge, skills and competences for the specific professional field according to the NQF.

Taking into account the above stated in 2015-2016 within the frame of Tempus “ARMENQA” Project, 5 drafts of SQFs were developed for the fields of Education, Physics, Law, Civil Engineering and Agriculture, which are completely in line with the new NQF of Armenian higher education. The drafts of these SQFs have been discussed many times in several phases not only in broad Armenian academic, professional and student sections/circles, but also with the experts from “ARMENQA” Project European partner universities. As a result, in March 2017 the above-mentioned package of SQFs was presented to the Ministry of Education and Science for approval. The drafts of the 5 SQFs developed within the frame of TEMPUS “ARMENQA” Project are presented in this brochure.

STRUCTURE OF THE NATIONAL QUALIFICATIONS FRAMEWORK FOR HIGHER EDUCATION OF ARMENIA

LEVELS (QUALIFICATIONS) DESCRIPTORS OF THE NATIONAL QUALIFICATIONS FRAMEWORK FOR HIGHER EDUCATION OF THE REPUBLIC OF ARMENIA

EDUCATION LEVEL (QUALIFICATION)	1 ST (BACHELOR)	2 ND (MASTER)	3 RD (CANDIDATE OF SCIENCE)
General description (characteristic) of the Qualification	<ul style="list-style-type: none"> The first level degree qualifies individuals who have broad and coherent knowledge and skills in a range of fields to undertake professional work and/or further learning. 	<ul style="list-style-type: none"> The second level degree qualifies individuals who have advanced and specialised knowledge and skills in the given field for professional practice, research and/or further learning. 	<ul style="list-style-type: none"> The third level degree qualifies individuals who have systematic and critical understanding and specialised research skills in one or more complex fields of scholarship or professional practice for advancing and/or creating new knowledge.

KNOWLEDGE

1. Knowledge and understanding	<ul style="list-style-type: none"> Demonstrates advanced knowledge and understanding of basic and state-of-the-art concepts, theories and methods within the field of professional work or study. 	<ul style="list-style-type: none"> Demonstrates profound professional knowledge, including on the recent achievements of the field, which applies for study, work and research. 	<ul style="list-style-type: none"> Demonstrates advanced knowledge specific to the specialty area and related intersecting fields, which applies in scientific research and professional work.
---------------------------------------	--	--	---

EDUCATION LEVEL (QUALIFICATION)	1 ST (BACHELOR)	2 ND (MASTER)	3 RD (CANDIDATE OF SCIENCE)
		<ul style="list-style-type: none"> • Demonstrates deep understanding of theories, advanced concepts and methods of the given specialty and at the interface between different fields. 	<ul style="list-style-type: none"> • Demonstrates comprehensive and deep understanding of state-of-the-art theories, approaches, new hypotheses and scientific-research methods specific to the specialty area and related intersecting fields.

SKILLS

<p>2. Applying knowledge and understanding</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Can apply acquired knowledge and understanding, basic principles and methods of the field for solving problems during the professional work or study. 	<ul style="list-style-type: none"> • Can apply acquired knowledge and understanding, advanced principles and methods of the specialty area and/or related intersecting fields to solve complex theoretical and practical problems in new and unfamiliar situations, and to implement research and innovative activities. 	<ul style="list-style-type: none"> • Can apply acquired knowledge and understanding, conceptual principles and advanced methods of the field to plan and conduct scientific-research activities and to give innovative solutions to the complex theoretical and practical problems.
--	---	---	--

EDUCATION LEVEL (QUALIFICATION)	1 ST (BACHELOR)	2 ND (MASTER)	3 RD (CANDIDATE OF SCIENCE)
<p>3. Communication, ICT and numeracy skills</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Can communicate and explain information, arguments, ideas, problems and their solutions that are related to the given field to the specialist and non-specialist audiences. 	<ul style="list-style-type: none"> • Can use professional communication means to communicate clearly and coherently one’s conclusions, respective arguments and research results to the broad specialist and non-specialist audiences. 	<ul style="list-style-type: none"> • Can use advanced principles and methods to communicate and interpret, from multiple perspectives, new and complex theoretical and practical problems and the research results to the scholarly community and wider society.
	<ul style="list-style-type: none"> • Can apply ICTs to solve problems and intensify work in the specialty area. • Can collect, process, analyse and interpret relevant quantitative and qualitative data within the specialty area to make reasonable judgments. 	<ul style="list-style-type: none"> • Can apply ICTs thoroughly to solve new complex problems and to support conducting research in the specialty area and/or related intersecting fields. • Can analyse and evaluate quantitative and qualitative data within the specialty area and/or related intersecting fields to draw conclusions and make decisions on the basis of incomplete or limited information. 	<ul style="list-style-type: none"> • Can apply ICTs in a proficient way to implement scientific research and create new knowledge. • Can evaluate and transform a wide range of quantitative and qualitative data from different interrelated fields to generate complex ideas and create new knowledge.

EDUCATION LEVEL (QUALIFICATION)	1 ST (BACHELOR)	2 ND (MASTER)	3 RD (CANDIDATE OF SCIENCE)
4. Generic cognitive skills (including making judgments)	<ul style="list-style-type: none"> Can analyse and make judgments applying critical thinking, as well as demonstrate creativity to identify and provide different solutions to the problems of the specialty area. 	<ul style="list-style-type: none"> Can investigate problems related to the specialty area and generate innovative and creative solutions, as well as offer new ideas and concepts that extend knowledge and practice of the field. 	<ul style="list-style-type: none"> Can generate new, complex and abstract ideas, offer and/or present new and original insights on current information and issues based on the evaluation of scientific-research results.
			<ul style="list-style-type: none"> Can design and implement original research, theorise the results of the latter, which make contribution to the scientific field and/or professional practice and are published in national and international peer-reviewed journals.

COMPETENCE

5. Autonomy and responsibility (including learning skills)	<ul style="list-style-type: none"> Can undertake full-fledged professional activity, manage professional functions and projects, and make autonomous decisions. 	<ul style="list-style-type: none"> Can undertake activity in a specialised field of work and/or study requiring new strategic approaches for managing and transforming complex and unpredictable work situations. 	<ul style="list-style-type: none"> Can initiate and manage complex innovative processes at the forefront of the scientific-research, academic and professional fields by demonstrating scholarly and professional integrity and autonomy.
---	--	--	--

EDUCATION LEVEL (QUALIFICATION)	1 ST (BACHELOR)	2 ND (MASTER)	3 RD (CANDIDATE OF SCIENCE)
	<ul style="list-style-type: none"> • Can manage working team and take on responsibility for the professional activity of its members. • Is able to identify one's educational needs and/or career opportunities to decide on the ways of further study. • Is able to take personal responsibility for the nation and the State, follow up the realization of democratic principles and dissemination of national and human values. 	<ul style="list-style-type: none"> • Can create and manage professional or research team and take on lead responsibility for the professional advancement of its members. • Is able to evaluate one's demand for continuous study and needs for professional development to continue education in different environments. • Is able to promote the development of civic society and combine national value system with common human values. 	<ul style="list-style-type: none"> • Can create and lead a scientific-research or professional team and promote the research advancement of its members. • Is able to promote the scientific, technological, social or cultural progress of the society within academic and professional contexts. • Is able to promote the sustainable development of science, the nation and the State by protecting national and common human values.
Workload in ECTS credits	180-240	60-120	180

TEMPUS «ԱՐՄԵՆՔԱ» ՆԱԽԱԳԻԾ
թիվ 543817-TEMPUS-1-2013-1-SE-TEMPUS-SMHES
«ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՎ ՈԼՈՐՏԱՅԻՆ ՇՐՋԱՆԱԿՆԵՐԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՈՒՄԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ»

ՀՀ ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ

**ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ ՈԼՈՐՏԱՅԻՆ
ՀԻՆԳ ՇՐՋԱՆԱԿՆԵՐԻ ՄԱԿԱՐԴԱԿՆԵՐԻ
(ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ) ՆԿԱՐԱԳՐԻՉՆԵՐԸ**

TEMPUS “ARMENQA” PROJECT
NO: 543817- TEMPUS-1-2013-1-SE-TEMPUS-SMHES
“IMPLEMENTATION OF NATIONAL AND SECTORIAL QUALIFICATIONS FRAMEWORKS IN ARMENIA”

**LEVEL (QUALIFICATION) DESCRIPTORS
OF THE FIVE SECTORIAL QUALIFICATIONS
FRAMEWORKS**

FOR HIGHER EDUCATION OF ARMENIA

ՀՀ ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ «ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ» ՈԼՈՐՏԱՅԻՆ ՇՐՋԱՆԱԿԻ ՄԱԿԱՐԴԱԿՆԵՐԻ (ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ) ՆԿԱՐԱԳՐԻՉՆԵՐԸ

ԿՐԹԱԿԱՆ ՄԱԿԱՐԴԱԿ (ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄ)	1-ԻՆ (ԲԱԿԱԼԱՎՐ)	2-ԻԴ (ՄԱԳԻՍՏՐՈՍ)
Որակավորման ընդհանուր նկարագիրը (բնորոշումը)	<ul style="list-style-type: none"> Կրթության բակալավրի աստիճան է շնորհվում անձանց, ովքեր ունեն հիմնարար, համակողմանի և համակարգված գիտելիք և կարողություններ կրթության տարբեր ոլորտներում մասնագիտական գործունեություն ծավալելու և/կամ ուսումը շարունակելու համար: 	<ul style="list-style-type: none"> Կրթության մագիստրոսի աստիճան է շնորհվում անձանց, ովքեր ունեն խորը և մասնագիտացված գիտելիք և կարողություններ կրթության ոլորտում մասնագիտական գործունեություն և հետազոտություն իրականացնելու և/կամ ուսումը շարունակելու համար:

ԳԻՏԵԼԻՔ

1. Գիտելիք և իմացություն	<ul style="list-style-type: none"> Հասկանում է տվյալ մասնագիտական ոլորտի հիմնական հասկացությունները, մեթոդները, ոլորտին առնչվող հայեցակարգերն ու տեսությունները, իր մասնագիտական գործունեությունն իրականացնում է կրթության որակի չափորոշիչներին համապատասխան: 	<ul style="list-style-type: none"> Դրսևորում է մասնագիտության և հարակից ոլորտների խորը գիտելիք և իմացություն: Ներկայացնում է ժամանակակից կրթական համակարգերի կազմակերպման մեթոդաբանությունը, իրավական հենքը, մարտահրավերները, կրթության որակի կառավարման առանցքային դրույթները:
--------------------------	--	---

ԿՐԹԱԿԱՆ ՄԱԿԱՐԴԱԿ (ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄ)	1-ԻՆ (ԲԱԿԱԼԱՎՐ)	2-ՐԴ (ՄԱԳԻՍՏՐՈՍ)
	<ul style="list-style-type: none"> • Հասկանում է սովորողների մանկավարժա-հոգեբանական զարգացման օրինաչափությունները և անձի զարգացումն ապահովող պայմանները: • Պատկերացնում է կրթության ոլորտի զարգացման ընդհանուր միտումները: 	<ul style="list-style-type: none"> • Հասկանում է կրթության սուբյեկտների պահանջմունքները և զարգացումը, կրթական միջավայրի հետ փոխներգործության բնույթը և բացահայտում է ինքնազարգացման պայմանները: • Քննարկում է կրթության և առնչվող գիտակարգերի առաջանցիկ ձեռքբերումները կրթության համակարգի զարգացման ազգային, եվրոպական և միջազգային համատեքստերում:

ԿԱՐՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

<p>2. Գիտելիքի և իմացության կիրառում</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Կարող է իրականացնել սեփական մասնագիտական գործունեությունը՝ սահմանված նպատակներին և խնդիրներին համահունչ: • Կարող է կիրառել ոլորտի հիմնարար սկզբունքները և մեթոդները մասնագիտական առաջադրանքների լուծման համար: • Կարող է կիրառել կրթության որակի ապահովման չափանիշներն ու չափորոշիչները: 	<ul style="list-style-type: none"> • Կարող է կազմակերպել կրթական միջավայրը և ուսումնառության գործընթացն ըստ հետազոտության արդյունքների: • Կարող է նոր և անձանոթ իրադրություններում կիրառել ոլորտի հայեցակարգային և մեթոդաբանական սկզբունքները տեսական ու գործնական խնդիրների լուծման համար: • Կարող է կիրառել կրթության որակի կառավարման գործիքները մասնագիտական գործունեությունն արդյունավետ իրականացնելու նպատակով:
--	--	--

ԿՐԹԱԿԱՆ ՄԱԿԱՐԴԱԿ (ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄ)	1-ԻՆ (ԲԱԿԱԼԱՎՐ)	2-ՐԴ (ՄԱԳԻՍՏՐՈՍ)
<p>3. Հաղորդակցման, ՏՀՏ և տվյալների հետ աշխատելու կարողություններ</p>	<ul style="list-style-type: none"> Կարող է կիրառել ՏՀՏ տեխնոլոգիաները մասնագիտական գործունեությունն արդյունավետ պլանավորելու, իրականացնելու և գնահատելու համար: Կարող է կիրառել ՏՀՏ-ները մասնագիտական ոլորտին առնչվող հետազոտություններում՝ փորձարարական տվյալները հավաքագրելու, մշակելու և մեկնաբանելու նպատակով: 	<ul style="list-style-type: none"> Կարող է կիրառել ՏՀՏ տեխնոլոգիաները հետազոտությունների ընթացքում մասնագիտական ոլորտում նոր բարդ խնդիրներ լուծելու, հետազոտության արդյունքները շահակիցներին հասանելի դարձնելու համար: Կարող է ինքնուրույնաբար վերլուծել, գնահատել մասնագիտական, գիտահետազոտական խնդիրներին առնչվող քանակական և որակական տվյալները հիմնավորված դատողություններ և լուծումներ առաջադրելու համար:
<p>4. Ընդհանրական իմացական կարողություններ (ներառյալ դատողություններ անելը)</p>	<ul style="list-style-type: none"> Կարող է վերլուծել կրթական խնդիրները և լուծումների արդյունավետությունը՝ ելնելով սեփական գիտելիքներից ու փորձից: Կարող է ուսուցման պայմաններն ու արդյունքները համադրել և համապատասխանեցնել կրթության որակի միջազգային չափանիշներին և չափորոշիչներին: 	<ul style="list-style-type: none"> Կարող է առաջադրել նոր գաղափարներ մասնագիտական գործունեության ընթացքում անձանոթ իրադրություններում առաջացած խնդիրների լուծման համար: Կարող է կիրառել կրթության որակի կառավարման գործընթացի միջոցները՝ կրթական արդյունքների շարունակական բարելավումն ապահովելու նպատակով:

ԿՐԹԱԿԱՆ ՄԱԿԱՐԴԱԿ (ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄ)	1-ԻՆ (ԲԱԿԱԼԱՎՐ)	2-ՐԴ (ՄԱԳԻՍՏՐՈՍ)
ՋՍՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ		
<p>5. Ինքնուրույնություն և պատասխանատվություն (ներառյալ սովորելու կառուցվածքները)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ունակ է որոշելու մասնագիտական գործունեության վերջնարդյունքները, համապատասխան նպատակները, խնդիրները, քայլերը և իրականացման մեթոդները: • Ունակ է որոշակի պայմաններում բացահայտելու սեփական կրթական պահանջմունքները և ինքնուրույն որոշում կայացնելու իր հետագա ուսումնառությունը շարունակելու նպատակով: • Կարող է պատասխանատվություն ստանձնել թիմում սեփական և թիմակիցների աշխատանքի կազմակերպման, համագործակցության և արդյունքների համար: • Ունակ է իրականացնելու մասնագիտական գործունեություն՝ ղեկավարվելով ազգային և համամարդկային արժեքներով: 	<ul style="list-style-type: none"> • Որպես անհատ հետազոտող կամ հետազոտական թիմի անդամ ունակ է համակարգելու կրթության ոլորտի առաջանցիկ խնդիրների և գործընթացների հետազոտությունը նոր գիտական գիտելիքի ստեղծման նպատակով: • Ունակ է ինքնուրույն բացահայտելու իր կրթական պահանջմունքները գիտելիքի իմաստավորված կիրառությունը և ինքնազարգացումը խթանելու համար: • Ունակ է պատասխանատվություն ստանձնելու համագործակցային միջավայրի ստեղծման ու կառավարման և համատեղ գործունեության արդյունքների համար: • Ունակ է կիրառելու բազմազան ռազմավարություններ շարունակական մասնագիտական զարգացման նպատակով:
Ուսումնառության ծավալը ECTS կրեդիտներով՝	180-240	60-120

LEVELS (QUALIFICATIONS) DESCRIPTORS OF “EDUCATION” SECTORIAL QUALIFICATIONS FRAMEWORK FOR HIGHER EDUCATION OF THE REPUBLIC OF ARMENIA

EDUCATIONAL LEVEL (QUALIFICATION)	1 ST (BACHELOR)	2 ND (MASTER)
General description (characteristic) of the Qualification	<ul style="list-style-type: none"> A Bachelor’s degree in Education is granted to individuals who demonstrate knowledge and skills required to work independently in the field of education. 	<ul style="list-style-type: none"> A Master’s degree in Education is awarded to individuals who have thorough and specialized knowledge and skills in the sphere of education to act and conduct research in the relevant sphere and/or continue their education.

KNOWLEDGE

1. Knowledge and understanding	<ul style="list-style-type: none"> Enumerates key concepts, conceptual frameworks and theories in education, development stages of contemporary education systems, and standards of education quality. Describes pedagogical and psychological aspects of learners’ personality development. Outlines the general development trends in education. 	<ul style="list-style-type: none"> Presents the methodology of structuring and operating contemporary education systems, the legislative framework, existing challenges and development trends, key provisions of education quality management. Identifies learners’ educational needs, their learning styles and relevant components of the educational environment.
--------------------------------	---	---

EDUCATIONAL LEVEL (QUALIFICATION)	1 ST (BACHELOR)	2 ND (MASTER)
		<ul style="list-style-type: none"> • Discusses advances in education and related disciplines within the national, European and broader international contexts of education system development.

SKILLS

2. Applying knowledge and understanding	<ul style="list-style-type: none"> • Implements professional activities in accordance with established aims and objectives. • Conducts research on education processes, applying key research methods. • Applies education quality assurance criteria and standards. 	<ul style="list-style-type: none"> • Structures the education environment and the learning process in line with research results. • Conducts a needs analysis and outcomes-based professional activity for diverse target groups and/or within a multi-disciplinary context. • Applies quality management tools to enhance the efficiency and progress of their activity.
3. Communication, ICT and numeracy skills	<ul style="list-style-type: none"> • Uses ICT to transfer knowledge and effectively plan, implement and assess education processes. • Uses ICT in research on education to collect and process empirical data and conduct self-evaluation. 	<ul style="list-style-type: none"> • Uses ICT (including statistical and qualitative analysis tools) to solve newly-arising and complex problems in the professional field and share research results with stakeholders. • Individually uses the collected quantitative and qualitative data on educational processes to propose well-grounded solutions to professional problems.

EDUCATIONAL LEVEL (QUALIFICATION)	1 ST (BACHELOR)	2 ND (MASTER)
4. Generic cognitive skills (including making judgments)	<ul style="list-style-type: none"> Critically analyses problems in education and the effectiveness of proposed solutions, based on their own knowledge and experience. Aligns teaching and learning conditions and outcomes with advanced criteria and standards in education quality. 	<ul style="list-style-type: none"> Proposes innovative ideas to solve problems that arise in the course of professional activity. Structures the process of education management in order to ensure the continuous improvement of learning outcomes.

COMPETENCE

5. Autonomy and responsibility (including learning skills)	<ul style="list-style-type: none"> Independently or collaboratively identifies the outcomes of professional activity, relevant aims, objectives, steps and implementation methods. Employs assessment methods to ensure the effectiveness of teaching and learning. Implements professional activities in compliance with education quality criteria. Makes independent decisions on the continuation of their learning and working processes corresponding to their education quality and in accordance with their educational needs, due to professional guidance. 	<ul style="list-style-type: none"> As an individual researcher or a research team member, coordinates research on topical issues and processes in education to generate new scholarly knowledge. Applies a variety of assessment methods in compliance with the context and situation to ensure academic progress and continuous professional and personal development among learners and teachers.
Workload in ECTS credits	180-240	60-120

ՀՀ ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ «ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ» ՈԼՈՐՏԱՅԻՆ ՇՐՋԱՆԱԿԻ ՄԱԿԱՐԴԱԿՆԵՐԻ (ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ) ՆԿԱՐԱԳՐԻՉՆԵՐԸ

ԿՐԹԱԿԱՆ ՄԱԿԱՐԴԱԿ (ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄ)	1-ԻՆ (ԲԱԿԱԼԱՎՈՐ)	2-ՐԴ (ՄԱԳԻՍՏՐՈՍ)
Որակավորման ընդհանուր նկարագիրը (բնորոշումը)	<ul style="list-style-type: none"> Բակալավրի աստիճան է շնորհվում անձանց, ովքեր ունեն համակողմանի և համակարգված գիտելիք և կարողություններ գյուղատնտեսության ոլորտում մասնագիտական աշխատանք կատարելու և/կամ ուսումը շարունակելու համար: 	<ul style="list-style-type: none"> Մագիստրոսի աստիճան է շնորհվում անձանց, ովքեր ունեն խորը մասնագիտացված գիտելիք և կարողություններ գյուղատնտեսության ոլորտում մասնագիտական գործունեություն և հետազոտություն իրականացնելու և/կամ ուսումը շարունակելու համար:

ԳԻՏԵԼԻՔ

1. Գիտելիք և իմացություն	<ul style="list-style-type: none"> Դրսևորում է ագրարային արտադրության ոլորտներում բուսաբուծական և անասնաբուծական արտադրանքների արտադրության, պահպանման ու վերամշակման տեխնոլոգիաների վերաբերյալ առաջադեմ գիտելիք և իմացություն: 	<ul style="list-style-type: none"> Դրսևորում է ագրարային բնագավառի և հարակից ոլորտների կենսաբանական, տեխնոլոգիական և տեխնիկատնտեսագիտական գիտությունների տեսությունների, առաջավոր սկզբունքների ու մեթոդների իմացություն:
--------------------------	--	---

ԿՐԹԱԿԱՆ ՄԱԿԱՐԴԱԿ (ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄ)	1-ԻՆ (ԲԱԿԱԼԱՎՐ)	2-ՐԴ (ՄԱԳԻՍՏՐՈՍ)
	<ul style="list-style-type: none"> • Դրսևորում է բնական սահմանափակ ռեսուրսների ու թափոնների արդյունավետ օգտագործմանն ուղղված ինդուստրիալ մեթոդների վերաբերյալ առաջադեմ գիտելիք և իմացություն: • Դրսևորում է գյուղատնտեսության վարման ավանդական, ինտենսիվ ու այլընտրանքային եղանակների տեխնոլոգիական գործընթացների վերաբերյալ առաջադեմ գիտելիք: • Դրսևորում է կենսաբանական միավորների աճեցման, խնամքի ու վերարտադրման, դրանց նպատակային օգտագործման ձևի, կենսոլորտի վրա դրանց թողած ազդեցության վերաբերյալ առաջադեմ գիտելիք և իմացություն: • Դրսևորում է ագրոէկոհամակարգերի, ֆիզիկա-քիմիական ու կենսաբանական երևույթների, գյուղատնտեսության կայուն զարգացման գործընթացների վերաբերյալ առաջադեմ գիտելիք: 	<ul style="list-style-type: none"> • Ցուցաբերում է խորը մասնագիտացված գիտելիք, այդ թվում՝ տվյալ ոլորտի վերջին ձեռքբերումների վերաբերյալ, որոնք կիրառվում են ուսումնառության, հետազոտության և աշխատանքի ընթացքում: • Ցուցաբերում է միջազգային շուկաներին ինտեգրվելու համար անհրաժեշտ հիմնական նորմատիվային փաստաթղթերի և միջազգային կոնվենցիաների վերաբերյալ իրազեկվածություն:

ԿՐԹԱԿԱՆ ՄԱԿԱՐԴԱԿ (ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄ)	1-ԻՆ (ԲԱԿԱԼԱՎՐ)	2-ՐԴ (ՄԱԳԻՍՏՐՈՍ)
	<ul style="list-style-type: none"> Ցուցաբերում է հաջողակ ագրոբիզնես իրականացնելու տնտեսագիտական գործիքների ու մեթոդների վերաբերյալ գիտելիք և իմացություն: Ցուցաբերում է միջազգային շուկաներին ինտեգրվելու համար անհրաժեշտ նորմատիվ փաստաթղթերի և միջազգային կոնվենցիաների վերաբերյալ իրազեկվածություն: 	

ԿԱՐՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

<p>2. Գիտելիքի և իմացության կիրառում</p>	<ul style="list-style-type: none"> Կարող է նորարարական ու առաջադեմ մոտեցումները և ձեռք բերած գիտելիքներն ու հմտությունները կիրառել բուսաբուծության և անասնաբուծության արդյունավետ վարման, գյուղատնտեսության կայուն զարգացման նպատակով: Կարող է ոլորտի հիմնարար սկզբունքները և մեթոդները կիրառել հողային, ջրային և այլ ռեսուրսների, կանաչ տարածքների ռացիոնալ օգտագործման և վերականգնման նպատակով: 	<ul style="list-style-type: none"> Կարող է կիրառել ձեռքբերած գիտելիքը և իմացությունը, մասնագիտական և/կամ միջմասնագիտական ոլորտների առաջավոր սկզբունքները և մեթոդները՝ հետազոտական ու նորարարական գործունեություն իրականացնելու, նոր գիտելիք ստեղծելու, նոր և անժանոթ իրադրություններում տեսական ու գործնական բարդ խնդիրներ լուծելու համար:
--	---	---

ԿՐԹԱԿԱՆ ՄԱԿԱՐԴԱԿ (ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄ)	1-ԻՆ (ԲԱԿԱԼԱՎՐ)	2-ՐԴ (ՄԱԳԻՍՏՐՈՍ)
	<ul style="list-style-type: none"> Կարող է ձեռքբերած գիտելիքը և իմացությունը, նորարարական ու առաջադեմ մոտեցումներն ու հմտությունները կիրառել մասնագիտական աշխատանքի կամ ուսումնառության ընթացքում ծագած խնդիրները լուծելու նպատակով: 	<ul style="list-style-type: none"> Կարող է բնակլիմայական ոչ բարենպաստ ու արտակարգ իրավիճակներում, տեսական և գործնական խնդիրների լուծման համար համակողմանիորեն կիրառել ագրարային ոլորտի կայուն զարգացման դրույթները և գյուղատնտեսության վարման ինտենսիվ, ավանդական և ժամանակակից տեխնոլոգիական գործընթացների հայեցակարգային ու մեթոդական սկզբունքները:
<p>3. Հաղորդակցման, ՏՀՏ և տվյալների հետ աշխատելու կարողություններ</p>	<ul style="list-style-type: none"> Կարող է մասնագիտական և ոչ մասնագիտական հանրությանը համակարգված կերպով ներկայացնել, բացատրել և պարզաբանել գյուղատնտեսության վարման ավանդական և այլընտրանքային եղանակները, կենսոլորտում ընթացող կենսաբանական գործընթացները, ագրոէկոլոգիական հիմնախնդիրները, կենսաբանական համակարգերի ու միավորների ներդաշնակ գործունեության եղանակները, սահմանափակ բնական ռեսուրսների առկայության և փոփոխվող կլիմայական պայմաններում ագրարային 	<ul style="list-style-type: none"> Կարող է օգտագործել մասնագիտական հաղորդակցման միջոցներ՝ ագրարային բնագավառում կատարած իր հետազոտության արդյունքները, եզրահանգումները, համապատասխան հիմնավորումները տնտեսավարող սուբյեկտներին, մասնագիտական և ոչ մասնագիտական լայն հանրությանը հստակ ու համակարգված կերպով ներկայացնելու, համապատասխան հիմնավորումներն ու հետազոտության արդյունքները բացատրելու համար:

ԿՐԹԱԿԱՆ ՄԱԿԱՐԴԱԿ (ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄ)	1-ԻՆ (ԲԱԿԱԼԱՎՐ)	2-ՐԴ (ՄԱԳԻՍՏՐՈՍ)
	<p>արտադրության արդյունավետության բարձրացման միջոցներն ու եղանակները:</p> <ul style="list-style-type: none"> Կարող է կիրառել ՏՀՏ-ներ մասնագիտական խնդիրներ լուծելու և աշխատանքը դյուրացնելու համար, ոչ բարենպաստ պայմանների, հնարավոր ռիսկերի ու նախատեսված արտադրանքի բացահայտման ու արդյունավետ ագրոբիզնեսի իրականացման նպատակով, գյուղատադրության վերաբերյալ տեղեկատվական աղբյուրների տվյալները (փորձագիտական արտադրական, խորհրդատվական, ԶԼՄ, համացանց և այլն) վերլուծելու համար, արտադրության վրա բնակլիմայական պայմանների ազդեցությունը մեղմելու, դրանց քանակական և որակական ցուցանիշներին համապատասխան հիմնավորված դատողություններ անելու, անհրաժեշտ որոշումներ ընդունելու և ագրոբիզնեսի խնդիրների լուծման և աշխատանքը արագացնելու համար: 	<ul style="list-style-type: none"> Կարող է ագրարային ոլորտի առևտրային միջազգայնացման նպատակով հաղորդակցվել օտարերկրյա մասնագետների հետ, մասնագիտական ոլորտում մասնակցել բանավեճերի ու հանդես գալ սեփական տեսակետների պաշտպանությամբ:

ԿՐԹԱԿԱՆ ՄԱԿԱՐԴԱԿ (ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄ)	1-ԻՆ (ԲԱԿԱԼԱՎՐ)	2-ՐԴ (ՄԱԳԻՍՏՐՈՍ)
	<ul style="list-style-type: none"> Կարող է հավաքագրել, մշակել և մեկնաբանել մասնագիտական ոլորտին առնչվող քանակական և որակական տվյալներ գյուղատնտեսության վարման արդյունավետ տեխնոլոգիաների ու եղանակների ընտրության, օպտիմալ ցանքաշրջանառությունների կազմակերպման, անասնագլխաքանակի ճիշտ պահպանման, գյուղատնտեսական և այլ հողատարածքների ծավալների արդյունավետ օգտագործման հնարավորությունների գնահատման, հիմնավորված դատողություններ անելու համար: 	<ul style="list-style-type: none"> Կարող է վարժ կիրառել ՏՀՏ-ներ մասնագիտական և (կամ) միջմասնագիտական ոլորտներում նոր, բարդ խնդիրներ լուծելու և հետազոտություն կատարելու համար: Կարող է համակողմանիորեն վերլուծել և գնահատել արտադրական և տնտեսական բնույթի, մասնագիտական և (կամ) միջմասնագիտական ոլորտներին առնչվող քանակական և որակական տվյալները, կատարել կանխատեսումներ, եզրահանգումներ, կայացնել որոշումներ և ներկայացնել առաջարկություններ (անբարենպաստ և արտակարգ իրավիճակներում, ոչ ամբողջական կամ սահմանափակ տեղեկատվության պայմաններում) պարենի ապահովման և սննդի անվտանգության տեսական և գործնական, ագրոբիզնեսի խնդիրների լուծման և որոշումների կայացման համար:

ԿՐԹԱԿԱՆ ՄԱԿԱՐԴԱԿ (ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄ)	1-ԻՆ (ԲԱԿԱԼԱՎՐ)	2-ՐԴ (ՄԱԳԻՍՏՐՈՍ)
<p>4. Ընդհանրական իմացական կարողություններ (ներառյալ դատողություններ անելը)</p>	<ul style="list-style-type: none"> Կարող է, դրսևորելով քննական մտածողություն, վերլուծել, գնահատել և եզրահանգումներ անել գյուղատնտեսության առանձին ճյուղերի կայուն զարգացման, շրջակա միջավայրի պահպանության և ռեսուրսների արդյունավետ օգտագործման հնարավորությունների ու անհրաժեշտ պայմանների, մշակաբույսերի և անասնատեսակների բուծման համեմատական առավելությունների, կլիմայի գլոբալ փոփոխություններից բխող ռիսկերի նվազեցման գործընթացների արդյունավետության վերաբերյալ: Կարող է ցուցաբերել ստեղծագործական մոտեցում գյուղատնտեսության վարման եղանակների ու տեխնոլոգիաների առավելություններն ու թույլ կողմերը բացահայտելու, արդյունավետ տնտեսվարմանն ու ագրոբիզնեսին խոչընդոտող գործոնները և առկա իրավական ու սոցիալ-տնտեսական սահմանափակումները բացահայտելու և տարբեր լուծումներ առաջադրելու համար: 	<ul style="list-style-type: none"> Կարող է ինքնուրույն կազմակերպել և իրականացնել հետազոտական և փորձարարական աշխատանքներ ագրարային ոլորտի որոշակի ճյուղերում: Կարող է առաջադրել արդիական, նորարարական գաղափարներ, մոտեցումներ և ստեղծագործական լուծումներ ագրոպարենային համակարգում առկա խնդիրները լուծելու, արտադրության ինտենսիվացման, շահութաբերության բարձրացման, արտադրական գործընթացների ավտոմատացման և մեքենայացման ուղղությամբ: Կարող է արտադրական և վերամշակման համակարգերում առաջարկել ոլորտի գիտելիքի և պրակտիկայի ընդլայնմանն ուղղված նորարարական և ստեղծագործական լուծումներ՝ արտադրանքի որակի ապահովման, սպասարկման ծառայությունների կատարելագործման ուղղությամբ որակական նոր մակարդակ ապահովելու համար:

**ԿՐԹԱԿԱՆ ՄԱԿԱՐԴԱԿ
(ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄ)**

1-ԻՆ (ԲԱԿԱԼԱՎՐ)

2-ՐԴ (ՄԱԳԻՍՏՐՈՍ)

ՀՍՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

5. Ինքնուրույնություն և պատասխանատվություն (ներառյալ սովորելու կարողությունները)

- Ունակ է ծավալելու լիարժեք մասնագիտական գործունեություն, կառավարելու մասնագիտական գործառույթներ ու ծրագրեր, կայացնելու ինքնուրույն որոշումներ գյուղատնտեսության արտադրության և այն սպասարկող ծառայությունների բնագավառներում:
- Ունակ է աշխատանքի ընթացքում անընդհատ կատարելագործելու իր մասնագիտական հմտությունները և գիտելիքները՝ նոր տեխնոլոգիաների յուրացման ու ներդրման նպատակով:
- Կարող է կառավարել մասնագիտական գործառույթներ ու ծրագրեր, ղեկավարել աշխատանքային թիմ և պատասխանատվություն ստանձնել նրա անդամների մասնագիտական գործունեության համար:

- Ունակ է մասնագիտական և (կամ) ուսումնառության ոլորտում ծավալելու գործունեություն, որը պահանջում է բարդ և անժանոթ աշխատանքային իրադրությունների կառավարման ու վերափոխման ռազմավարական նոր մոտեցումներ:
- Ունակ է լուծելու գյուղատադրության խնդիրները կախված դրանց ճյուղերի գոտիական մասնագիտացումից՝ պայմանավորված դրանց նեղ մասնագիտական մոտեցումներով:
- Կարող է ագրարային արտադրության համակարգում ստեղծել, ղեկավարել և զարգացնել աշխատանքային կամ հետազոտական թիմ և պատասխանատվություն ստանձնել նրա անդամների մասնագիտական առաջընթացի համար:

ԿՐԹԱԿԱՆ ՄԱԿԱՐԴԱԿ (ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄ)	1-ԻՆ (ԲԱԿԱԼԱՎՐ)	2-ՐԴ (ՄԱԳԻՍՏՐՈՍ)
	<ul style="list-style-type: none"> • Ունակ է բացահայտելու իր կրթական պահանջմունքները և (կամ) կարիերայի հնարավորությունները հետագա ուսումնառության ուղիները որոշելու համար: • Ունակ է շփվելու ագրարային ոլորտի արտասահմանյան մասնագետների հետ կոնկրետ արտադրական խնդիրներ քննարկելու և լուծումներ առաջադրելու համար: • Կարող է ստանձնել անձնական պատասխանատվություն ազգի և պետության հանդեպ, հետամուտ լինել ժողովրդավարական սկզբունքների իրագործմանը և ազգային ու համամարդկային արժեքների տարածմանը: 	<ul style="list-style-type: none"> • Ունակ է գնահատելու իր շարունակական կրթական պահանջմունքներն ու մասնագիտական զարգացման կարիքները՝ ուսումնառությունը տարբեր միջավայրերում շարունակելու նպատակով: • Ունակ է ազատ շփվելու միջազգային գիտակրթական կառույցների մասնագետների հետ՝ քննարկելով ոլորտի առկա խնդիրները և առաջադրելով դրանց լուծումները: • Կարող է նպաստել քաղաքացիական հասարակության զարգացմանը, զուգակցել ազգային արժեհամակարգը համամարդկային արժեքների հետ:
Ուսումնառության ծավալը ECTS կրեդիտներով՝	180-240	60-120

LEVELS (QUALIFICATIONS) DESCRIPTORS OF “AGRICULTURE” SECTORIAL QUALIFICATIONS FRAMEWORK FOR HIGHER EDUCATION OF THE REPUBLIC OF ARMENIA

EDUCATIONAL LEVEL (QUALIFICATION)	1 ST (BACHELOR)	2 ND (MASTER)
General description (characteristic) of the Qualification	<ul style="list-style-type: none"> A Bachelor’s degree is conferred to the students who possess comprehensive and coordinated knowledge and skills to carry out some professional activities and/or to continue study in a number of agricultural areas. 	<ul style="list-style-type: none"> A Master’s degree is conferred to the students who have deep and specialized field knowledge and skills in agricultural sciences for the implementation of professional activities and research and/or for the accomplishment of the further study.

KNOWLEDGE

1. Knowledge and understanding	<ul style="list-style-type: none"> Demonstrates general knowledge and skills in agricultural production, plant and animal breeding, reservation and processing technologies. Demonstrates knowledge and skills in production of animal and plant origin, industrial methods aimed at the efficient use of limited natural resources and wastes. 	<ul style="list-style-type: none"> Demonstrates comprehensive knowledge towards the research methods and theories of the biological, technological and technical-economical sciences of agrarian sphere. Demonstrates knowledge in the latest scientific-technical, technological achievements in agricultural production areas and also methodological skills for the conduction of independent research.
--------------------------------	---	--

EDUCATIONAL LEVEL (QUALIFICATION)	1 ST (BACHELOR)	2 ND (MASTER)
	<ul style="list-style-type: none"> • Demonstrates knowledge and skills in technological processes of traditional, extensive, intensive and alternative ways of agricultural farming. • Demonstrates advanced knowledge and skills in the growth, care and reproduction of biological units, their relevant use forms, their impact on biosphere. • Demonstrates knowledge of the physical, chemical and biological phenomena of biosphere and live organism system, general knowledge and methods for the sustainable development of agriculture. • Demonstrates general knowledge in the economical tools and methods for the successful agribusiness conduction. • Demonstrates advanced knowledge and skills of the methods, theories and contemporary and fundamental concepts of the area of study. 	<ul style="list-style-type: none"> • Demonstrates necessary skills in the main regulatory documentation procedures and international conventions related to agrarian sphere for the integration with international markets and also certain knowledge in his/her professional field.

EDUCATIONAL LEVEL (QUALIFICATION)	1 ST (BACHELOR)	2 ND (MASTER)
	<ul style="list-style-type: none"> • Demonstrates awareness of the main regulative documents and international conventions related to the agriculture, knowledge of foreign language necessary for the integration with international markets. 	

SKILLS

<p>2. Applying knowledge and understanding</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Is able to use the acquired knowledge and skills and advanced approaches in fundamental principles and methods of effective plant growing, animal breeding resources for the sustainable development of agriculture. • Is able to use the fundamental principles and methods of the area for the rational application and renovation of land water and other resources, green areas. • Is able to apply the obtained knowledge and competences, innovative and advanced approaches and skills for the solution of the problems raised during professional work or study. 	<ul style="list-style-type: none"> • Is able to comprehensively use the sustainable development provisions, statutes of agrarian field, professional and/or interdisciplinary advanced principles and methods for the solution of theoretical and practical issues in case of incomplete information or new unexpected strange situations. • In climatically unfavorable and emergency situations, can use the conceptual and methodical principles of intensive and extensive agricultural farming and contemporary technological procedures.
--	--	--

EDUCATIONAL LEVEL (QUALIFICATION)	1 ST (BACHELOR)	2 ND (MASTER)
		<ul style="list-style-type: none"> • Is able to communicate with foreign specialists and to comprehend and develop some articles, to participate in debates and defend own viewpoints in agrarian field in foreign languages for the trade internationalization in the agrarian sphere.
<p>3. Communication, ICT and numeracy skills</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Is able to explain and introduce to professional and non-professional society traditional and alternative methods of agricultural farming, biological processes taking place in biosphere, agri-ecological issues, the means and methods of enhancement of efficiency of landscape protection and enlargement, harmonic relationships of biological systems and units, availability of scarce natural resources, as well as efficiency enhancement of agricultural production in unfavorable climatic conditions. • Is able to use IT systems for the selection of effective technologies and methods of agricultural farming in specialized area, 	<ul style="list-style-type: none"> • Is able to use professional communicative means to present the research results and conclusions of the agrarian field to the farming subjects of the agrarian sphere, as well as to the professional and non-professional society in a structured manner. • Is able to apply IT systems to solve new, complex problems of the agrarian professional area and to support research activities.

EDUCATIONAL LEVEL (QUALIFICATION)	1 ST (BACHELOR)	2 ND (MASTER)
	<p>organization of optimal crop rotation, for proper livestock planning, for the evaluation of the arable and unfertile agricultural land volume and their optimal utilization opportunities, for the forecast of unfavorable conditions in the organization of the agricultural production, possible risks and the expected yield rate, for the search of new consumption markets and for the disclosure of new markets and effective agribusiness organization.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Is able to collect, develop and translate qualitative and quantitative data from different sources (experimental information sources, information data base, consultation service data, media, internet, etc.) related to animal husbandry, crop breeding, landscape, soil variations and their crop rotation, livestock, quantitative and qualitative data concerning the ecological pollution of the environment and natural climatic conditions in order to make justified judgments based on these data. 	<ul style="list-style-type: none"> • Is able to carry out fundamental scientific experiments in the agrarian field, also to analyze and evaluate quantitative and qualitative data of productive and economic nature, to make forecasts, to offer recommendations, to provide food and to solve practical and agribusiness problems related to food safety in case of deficient information (climatically unfavorable and emergency situations).

EDUCATIONAL LEVEL (QUALIFICATION)	1 ST (BACHELOR)	2 ND (MASTER)
<p>4. Generic cognitive skills (including making judgments)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Is able to analyze and evaluate the opportunities and necessary conditions of sustainable development of individual agricultural fields and environmental protection and efficient use of natural resources, the comparative advantages of individual crop cultivation and animal husbandry, and the efficiency of the reduction of risks resulted from global climate changes. • Is able to demonstrate some creative approaches towards various ways of agricultural farming and towards the enhancement of the advantages and disadvantages of technologies, the obstacles in agribusiness and effective economy and the current legal and social-economic limitations in order to propose different solutions. 	<ul style="list-style-type: none"> • Is able to organize and implement some research and experimental works independently in some agricultural fields. • Is able to suggest new ideas, approaches and theories for the solution of the problems in agri-food system, for the production intensification, enhancement of profitability and for the automation and mechanization of production process. • Is able to propose innovative and creative solutions, for the production, consumption processing of agrifood system, for the quality assurance of the product and for the provision of new qualified level of their service supplies to improve own knowledge and practical competences.

COMPETENCE

<p>5. Autonomy and responsibility (including learning skills)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Is able to conduct full professional activities, control professional functions and programs, to make independent decisions in the fields of agricultural production and other service areas. 	<ul style="list-style-type: none"> • Is able to carry out activities in the professional and/or study areas, which requires new managerial and changing strategic approaches towards complicated and unknown working situations.
---	---	---

EDUCATIONAL LEVEL (QUALIFICATION)	1 ST (BACHELOR)	2 ND (MASTER)
	<ul style="list-style-type: none"> • Is able to perform tasks while understanding and contributing new technologies to the specialized learning process and work. • Is able to take responsibilities related to group work, mutual assistance and support enabling timely and qualified task performance. • Is able to enhance his own professional educational needs and/or career opportunities under a certain guide, to make independent decisions so as to continue further education in different environments. • Is able to communicate with foreign specialists of agrarian sphere to discuss specific production issues and to recommend solutions. • Is able to take personal responsibility for the country and nation pursuing the implementation of democratic principles and the propagation of national and universal values. 	<ul style="list-style-type: none"> • Is able to solve problems of agricultural production depending on the ranking specialization of their branches, related to their strict professional approaches. • Is able to establish, lead and develop working or research team in the system of agrarian production and take responsibility for the professional progress of its member. • Is able to disclose his/her own learning needs and professional development requirements in strict professional fields of agrarian sector for the self-development and for further study in different branches. • Is able to communicate easily with the specialists of international scientific-education areas, discussing the current issues of the field and proposing solutions for them. • Is able to promote the development of the civic society, to associate the national value system with the universal ones.
Workload in ECTS credits	180-240	60-120

ՀՀ ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ «ԻՐԱՎԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ» ՈԼՈՐՏԱՅԻՆ ՇՐՋԱՆԱԿԻ ՄԱԿԱՐԴԱԿՆԵՐԻ (ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ) ՆԿԱՐԱԳՐԻՉՆԵՐԸ

ԿՐԹԱԿԱՆ ՄԱԿԱՐԴԱԿ (ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄ)	1-ԻՆ (ԲԱԿԱԼԱՎՐ)	2-ՐԴ (ՄԱԳԻՍՏՐՈՍ)
Որակավորման ընդհանուր նկարագիրը (բնորոշումը)	<ul style="list-style-type: none"> Իրավագիտության բակալավրի աստիճան է շնորհվում անձանց, ովքեր ունեն հիմնարար, համակողմանի և համակարգված գիտելիք և կարողություններ իրավագիտության տարբեր ոլորտներում մասնագիտական գործունեություն ծավալելու և/կամ ուսումը շարունակելու համար: 	<ul style="list-style-type: none"> Իրավագիտության մագիստրոսի աստիճան է շնորհվում անձանց, ովքեր ունեն խորը և մասնագիտացված գիտելիք և կարողություններ իրավագիտության ոլորտում մասնագիտական գործունեություն և հետազոտություն իրականացնելու և/կամ ուսումը շարունակելու համար:

ԳԻՏԵԼԻՔ

1. Գիտելիք և իմացություն	<ul style="list-style-type: none"> Դրսևորում է պետության և իրավունքի պատմության և տեսական հիմունքների վերաբերյալ հիմնարար գիտելիք: Դրսևորում է իրավական համակարգի, իրավական ակտի կազմման, մեկնաբանման և կիրառման մեթոդների վերաբերյալ հիմնարար գիտելիք: 	<ul style="list-style-type: none"> Դրսևորում է պետության և իրավունքի տեսական հիմունքների վերաբերյալ համակողմանի գիտելիք և իմացություն: Դրսևորում է իրավական համակարգի, իրավական ակտի կազմման, մեկնաբանման և կիրառման մեթոդների, հայեցակարգերի և տեսությունների վերաբերյալ համակողմանի գիտելիք:
--------------------------	---	--

ԿՐԹԱԿԱՆ ՄԱԿԱՐԴԱԿ (ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄ)	1-ԻՆ (ԲԱԿԱԼԱՎՐ)	2-ՐԴ (ՄԱԳԻՍՏՐՈՍ)
	<ul style="list-style-type: none"> • Դրսևորում է իրավունքի ճյուղերի, սկզբունքների, ինստիտուտների, նորմերի և դրանց կիրառման գործընթացի վերաբերյալ մասնագիտական հիմնարար գիտելիք: • Դրսևորում է իրավունքի ընկալման, իրավական ակտերի մշակման, մեկնաբանման ու կիրառման համար անհրաժեշտ՝ հարակից ոլորտների գիտելիքների, մեթոդների, տեսությունների, հայեցակարգերի հիմնարար իմացություն: • Դրսևորում է իրավաբանական կամ մասնագիտական այլ գործառույթների իրականացման համար անհրաժեշտ մեթոդների և տեսությունների իմացություն: 	<ul style="list-style-type: none"> • Դրսևորում է նեղ մասնագիտական ընդգրկույթի իրավունքի ճյուղերի, սկզբունքների, ինստիտուտների, նորմերի և դրանց կիրառման գործընթացի վերաբերյալ համակողմանի, խորը և համակարգված գիտելիք: • Դրսևորում է իրավունքի ընկալման, իրավական ակտերի մշակման, մեկնաբանման ու կիրառման համար անհրաժեշտ՝ հարակից ոլորտների հատուկ գիտելիքների, մեթոդների, տեսությունների ու հայեցակարգերի համակողմանի և ընդգրկուն իմացություն: • Դրսևորում է իր մասնագիտացմամբ իրավաբանական կամ մասնագիտական այլ գործառույթների ինքնուրույն և անկախ իրականացման համար անհրաժեշտ տեսությունների, հայեցակարգերի, մեթոդների, այդ թվում՝ հետազոտական մեթոդների իմացություն:

ԿՐԹԱԿԱՆ ՄԱԿԱՐԴԱԿ (ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄ)	1-ԻՆ (ԲԱԿԱԼԱՎՐ)	2-ՐԴ (ՄԱԳԻՍՏՐՈՍ)
		<ul style="list-style-type: none"> Դրսևորում է մասնագիտական խորը գիտելիքներ իր մասնագիտացման ոլորտի իրավական սկզբունքների, ինստիտուտների, նորմերի և դրանց իրացման պրակտիկայի վերաբերյալ, այդ թվում՝ միջառարկայական համատեքտում: Դրսևորում է իրավական տեսությունների, հայեցակարգերի, մեթոդների կիրառման հնարավորությունների, պայմանների, սահմանափակումների վերաբերյալ իմացություն:

ԿԱՐՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

<p>2. Գիտելիքի և իմացության կիրառում</p>	<ul style="list-style-type: none"> Կարող է կիրառել մասնագիտական գիտելիքները իրավական առավել հաճախ հանդիպող, առանձին բարդություն չներկայացնող խնդիրների լուծման համար: 	<ul style="list-style-type: none"> Կարող է համակողմանիորեն կիրառել մասնագիտական գիտելիքները նոր և անձանոթ իրադրություններում իրավական տեսական և գործնական խնդիրների լուծման համար:
--	--	---

ԿՐԹԱԿԱՆ ՄԱԿԱՐԴԱԿ (ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄ)	1-ԻՆ (ԲԱԿԱԼԱՎՐ)	2-ՐԴ (ՄԱԳԻՍՏՐՈՍ)
	<ul style="list-style-type: none"> Կարող է ինքնուրույն նախագծել, կազմել, մշակել և գնահատել իրավական փաստաթղթեր, իրավասու մարմիններից պահանջել, ստանալ փաստաթղթեր կամ ներկայացնել փաստաթղթեր համապատասխան մարմիններին: Կարող է այլ անձի կամ իրավասու մարմինների հետ հարաբերություններում հանդես գալ որպես ֆիզիկական, իրավաբանական անձի կամ պետական մարմինների իրավունքների կամ օրինական շահերի պաշտպանություն իրականացնող ներկայացուցիչ: Կարող է մասնակցել իրավական ակտի մշակմանը և մեկնաբանել դրա դրույթները: Կարող է գտնել, մեկնաբանել և օգտագործել օրենսդրական կամ այլ տեղեկատվություն, որն անհրաժեշտ է մասնագիտության ոլորտում խնդրի լուծման համար: 	<ul style="list-style-type: none"> Կարող է ինքնուրույն նախագծել, կազմել, մշակել և գնահատել բարդություն տարբեր աստիճանի փաստաթղթեր, իրավասու մարմիններից պահանջել, ստանալ փաստաթղթեր կամ ներկայացնել փաստաթղթեր համապատասխան մարմիններին: Կարող է ինքնուրույն նախագծել, կազմել, մշակել, փաստարկված կերպով մեկնաբանել և գնահատել իրավական ակտերի նախագծեր: Կարող է գտնել, դասակարգել և համակողմանիորեն, խորը և համակարգված մոտեցմամբ, փաստարկված մեկնաբանել օրենսդրական կամ այլ տեղեկատվություն, այդ թվում՝ օտարալեզու, որն անհրաժեշտ է մասնագիտացման ոլորտում խնդրի լուծման համար: Կարող է օգտագործել իրավական հետազոտական և այլ մեթոդներ՝ օրենսդրական փոփոխությունների ընկալման և վերլուծության համար:

ԿՐԹԱԿԱՆ ՄԱԿԱՐԴԱԿ (ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄ)	1-ԻՆ (ԲԱԿԱԼԱՎՐ)	2-ՐԴ (ՄԱԳԻՍՏՐՈՍ)
	<ul style="list-style-type: none"> Կարող է հետևել օրենսդրական փոփոխություններին և կիրառել փոփոխության ենթարկված նոր իրավական դրույթները: Կարող է արագ կողմնորոշվել իրեն ծանոթ իրավական խնդիրների արձագանքման առումով և դրանց վերաբերյալ ներկայացնել իր փաստարկված դիրքորոշումը, այդ թվում՝ առաջ քաշելով հակափաստարկներ: 	<ul style="list-style-type: none"> Կարող է արագ կողմնորոշվել իր մասնագիտացման ոլորտի իրավական խնդիրների արձագանքման առումով և դրանց վերաբերյալ ներկայացնել իր փաստարկված դիրքորոշումը:
<p>3. Հաղորդակցման, ՏՀՏ և տվյալների հետ աշխատելու կարողություններ</p>	<ul style="list-style-type: none"> Կարող է մասնագիտական և ոչ մասնագիտական հանրությանը ներկայացնել և բացատրել իրավագիտության ոլորտին առնչվող տեղեկատվություն, գաղափարներ, փաստարկներ, առանձին բարդություն չներկայացնող խնդիրներ և լուծումներ: Կարող է իր գործունեության ընթացքում կիրառել ՏՀՏ-ներ և այլ մասնագիտական գործիքներ՝ իրավական առանձին բարդություն չներկայացնող խնդիրների լուծումն ապահովելու համար: 	<ul style="list-style-type: none"> Կարող է մասնագիտական և ոչ մասնագիտական հանրությանը խորությամբ, համակողմանիորեն, համակարգված և փաստարկված կերպով ներկայացնել և բացատրել իրավագիտության ոլորտին առնչվող տեղեկատվություն, գաղափարներ, բարդության տարբեր աստիճանի խնդիրներ և լուծումներ: Կարող է իր գործունեության ընթացքում կիրառել ՏՀՏ-ներ և այլ մասնագիտական գործիքներ՝ առանձին բարդություն ներկայացնող իրավական խնդիրների լուծումն

ԿՐԹԱԿԱՆ ՄԱԿԱՐԴԱԿ (ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄ)	1-ԻՆ (ԲԱԿԱԼԱՎՐ)	2-ՐԴ (ՄԱԳԻՍՏՐՈՍ)
	<ul style="list-style-type: none"> Կարող է հավաքել, մշակել և մեկնաբանել իրավական հիմնախնդիրներին վերաբերող քանակական և որակական տվյալներ հիմնավորված դատողություններ անելու համար: Կարող է մասնագիտական բարեվարքության (էթիկայի) կանոններին հետևելով՝ պատասխանատվությամբ իրականացնել իրավաբանի իր գործառույթները: 	<p>ապահովելու, ինչպես նաև հետազոտություն իրականացնելու համար:</p> <ul style="list-style-type: none"> Կարող է հավաքել, մշակել, վերլուծել, գնահատել և մեկնաբանել իրավական հիմնախնդիրներին վերաբերող քանակական և որակական տվյալներ՝ ոչ ամբողջական կամ սահմանափակ տեղեկատվության պայմաններում եզրահանգումներ անելու և որոշումներ կայացնելու համար: Կարող է մասնագիտական բարեվարքության (էթիկայի) կանոններին հետևելով՝ պատասխանատվությամբ իրականացնել իրավաբանի իր գործառույթները:
<p>4. Ընդհանրական իմացական կարողություններ (ներառյալ դատողություններ անելը)</p>	<ul style="list-style-type: none"> Կարող է դրսևորել քննական և վերլուծական մոտեցում իրավական խնդիրները բացահայտելու և դրանց լուծման ուղիները մշակելու համար: 	<ul style="list-style-type: none"> Կարող է դրսևորել վերլուծական, ստեղծագործական, քննական և նորարարական մոտեցում՝ մասնագիտացման ոլորտի խնդիրների, ինչպես նաև հետազոտական հիմնախնդիրների բացահայտման, լուծման և նոր գաղափարների ձևավորման համար:

ԿՐԹԱԿԱՆ ՄԱԿԱՐԴԱԿ (ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄ)	1-ԻՆ (ԲԱԿԱԼԱՎՐ)	2-ՐԴ (ՄԱԳԻՍՏՐՈՍ)
ՀՍՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ		
<p>5. Ինքնուրույնություն և պատասխանատվություն (ներառյալ սովորելու կարողությունները)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ունակ է ինքնուրույն կամ համապատասխան ղեկավարման ներքո ծավալելու իրավաբանի մասնագիտական գործունեություն: • Ունակ է ուսումնառության և/ կամ աշխատանքի ընթացքում կատարելու առաջադրանքներ, ցուցաբերելու որոշակի ինքնուրույնություն և ստանձնելու պատասխանատվություն՝ մասնագիտական որոշումներ կայացնելիս: • Ունակ է աշխատելու թիմում: • Տիրապետում է բավարար գիտելիքների և կարողությունների՝ բարձրագույն կրթության երկրորդ մակարդակում իրավագիտության բնագավառում ուսումը շարունակելու համար: 	<ul style="list-style-type: none"> • Կարող է ինքնուրույն աշխատել և հետազոտական աշխատանքներ կատարել իրավագիտության տարբեր ոլորտներում: • Կարող է գիտական ղեկավարի անմիջական ուղղորդմամբ իրականացնել իրավական հետազոտություն: • Ունակ է աշխատելու թիմում և ղեկավարելու այն: • Տիրապետում է բավարար գիտելիքների և կարողությունների՝ բարձրագույն կրթության երրորդ մակարդակում իրավագիտության բնագավառում ուսումը շարունակելու համար:
Ուսումնառության ծավալը ECTS կրեդիտներով՝	180-240	60-120

LEVELS (QUALIFICATIONS) DESCRIPTORS OF “LAW” SECTORIAL QUALIFICATIONS FRAMEWORK FOR HIGHER EDUCATION OF THE REPUBLIC OF ARMENIA

EDUCATIONAL LEVEL (QUALIFICATION)	1 ST (BACHELOR)	2 ND (MASTER)
General description (characteristic) of the Qualification	<ul style="list-style-type: none"> A Bachelor’s degree in Law qualifies individuals who have fundamental, broad and coherent knowledge and skills to undertake professional work and/or further study in different fields of jurisprudence. 	<ul style="list-style-type: none"> A Master’s degree in Law qualifies individuals who have advanced and specialized knowledge and skills for professional practice, research and/or further study in jurisprudence.

KNOWLEDGE

1. Knowledge and understanding	<ul style="list-style-type: none"> Demonstrates fundamental (general) knowledge of the history and theoretical basics of state and law. Demonstrates knowledge of the legal system, including on the fundamental methods of the legal act drafting, interpretation and application. Demonstrates fundamental professional knowledge on the fields of law, legal principles, institutions, “soft” law and their application. 	<ul style="list-style-type: none"> Demonstrates thorough knowledge of theoretical basics of state and law. Demonstrates thorough knowledge on the legal system, including on the concepts, theories, and methods of the legal act drafting, interpretation and application. Demonstrates advanced, comprehensive, deep and systematic professional knowledge on the fields of law of his/her specialization, legal principles, institutions, “soft” law and their application.
--------------------------------	--	---

EDUCATIONAL LEVEL (QUALIFICATION)	1 ST (BACHELOR)	2 ND (MASTER)
	<ul style="list-style-type: none"> • Demonstrates fundamental understanding of the methods, theories, concepts and special knowledge of relevant (complementary) fields, necessary for the understanding of law, drafting, interpretation and application of legal acts. • Demonstrates knowledge of methods, theories, necessary for the exercise of legal or other professional functions. 	<ul style="list-style-type: none"> • Demonstrates thorough and comprehensive understanding of the methods, theories, concepts and special knowledge of relevant fields, necessary for the understanding of law, drafting, interpretation and application of legal acts. • Demonstrates knowledge of methods (including research methods), theories and concepts necessary for the independent exercise of legal or other professional functions in the field of his/her specialization. • Demonstrates in-depth knowledge of legal principles, institutions, norms and practice of their implementation in the field of his/her specialization, including interdisciplinary context. • Demonstrates knowledge of legal theories and concepts, methods, possibilities, conditions and limitations of the application thereof.

EDUCATIONAL LEVEL (QUALIFICATION)	1 ST (BACHELOR)	2 ND (MASTER)
SKILLS		
<p>2. Applying knowledge and understanding</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Can apply professional knowledge to solve routine, not complicated legal problems when presented with a specific task. • Can independently draft, formulate, develop and evaluate legal documents, require, obtain documents from the competent authorities or submit documents to the relevant authorities. • Can act as a representative of a physical person, a legal entity or the state when dealing with other persons or competent authorities. • Can participate in the drafting of a legal act and interpret its provisions. • Can find, use and interpret legislation or other information necessary for solving the defined problem in the professional field. • Can keep track of the changes and amendments of new legal provisions and to make use of them. 	<ul style="list-style-type: none"> • Can comprehensively apply professional knowledge to solve legal theoretical and practical problems arising in new and unfamiliar situations. • Can independently draft, formulate, develop and evaluate documents of various degrees of complication, require, obtain documents from the competent authorities or submit documents to the relevant authorities. • Can independently draft, formulate legal acts, process, bring argumentation to interpret and evaluate the draft legal acts. • Can find, classify and in a comprehensive, in-depth and coordinated approach, based on argumentation, interpret legislation or other information, including the ones in foreign languages, necessary for solving the defined problem in the professional field. • Can use legal research and other methods to understand and analyse legislative changes.

EDUCATIONAL LEVEL (QUALIFICATION)	1 ST (BACHELOR)	2 ND (MASTER)
	<ul style="list-style-type: none"> • Can quickly orient him/ her on responding to the familiar legal problems and formulate arguments in support of his/ her points, including putting forward counter arguments. 	<ul style="list-style-type: none"> • Can quickly orient him/ her on responding to the legal problems in the field of specialization and formulate arguments in support of his/her points.
<p>3. Communication, ICT and numeracy skills</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Can introduce and explain legal information, legal ideas, legal arguments and not too complicated problems and their solutions to the professional community or to the general public. • Can apply ICTs and other specialist tools to ensure the solution of not complicated legal problems. • Can collect, process and interpret relevant quantitative and qualitative data in regard to legal problems to make reasonable judgments. • Can perform the legal profession ethically and responsibly. 	<ul style="list-style-type: none"> • Can introduce and explain legal information, legal ideas, legal arguments, problems of various degrees of complexity and their solutions to the professional community or the general public in a deep, comprehensive, systematic and argumentated manner. • Can apply ICTs and other specialist tools to ensure the solution of complicated legal problems, as well as to conduct research. • Can collect, process, analyse, evaluate and interpret relevant quantitative and qualitative data in regard to legal problems to draw conclusions and make decisions on the basis of incomplete or limited information. • Can perform the legal profession ethically and responsibly.

EDUCATIONAL LEVEL (QUALIFICATION)	1 ST (BACHELOR)	2 ND (MASTER)
4. Generic cognitive skills (including making judgments)	<ul style="list-style-type: none"> • Can demonstrate a critical, analytical approach in order to identify the problems of a legal nature and elaborate the ways of their solution. 	<ul style="list-style-type: none"> • Can demonstrate analytical, creative, critical, innovative approach to identify and solve research problems or problems of specialization field, as well as generate new ideas.

COMPETENCE

5. Autonomy and responsibility (including learning skills)	<ul style="list-style-type: none"> • Can undertake a lawyer’s professional activities independently or under appropriate guidance. • Can perform tasks during the learning and working process, demonstrate some independence and responsibility while making professional decisions. • Can work in a team. • Has sufficient knowledge and skills to continue education on the second level of higher education. 	<ul style="list-style-type: none"> • Has sufficient skills to undertake professional activities in different fields of jurisprudence, as well as to research. • Can conduct legal research under the direct guidance of the scientific supervisor. • Can work in a team. • Has sufficient knowledge and skills to continue education on the third level of higher education.
Workload in ECTS credits	180-240	60-120

ՀՀ ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ «ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ՇԻՆԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ» ՈԼՈՐՏԱՅԻՆ ՇՐՋԱՆԱԿԻ ՄԱԿԱՐԴԱԿՆԵՐԻ (ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ) ՆԿԱՐԱԳՐԻՉՆԵՐԸ

ԿՐԹԱԿԱՆ ՄԱԿԱՐԴԱԿ (ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄ)	1-ԻՆ (ԲԱԿԱԼԱՎՐ)	2-ԻԴ (ՄԱԳԻՍՏՐՈՍ)
Որակավորման ընդհանուր նկարագիրը (բնորոշումը)	<ul style="list-style-type: none"> Ճարտարագիտության բակալավրի որակավորման աստիճան է շնորհվում անձանց, ովքեր ունեն համակողմանի և համակարգված գիտելիք և կարողություններ քաղաքացիական շինարարության և հարակից ոլորտներում մասնագիտական աշխատանք կատարելու և/կամ ուսումը շարունակելու համար: 	<ul style="list-style-type: none"> Ճարտարագիտության մագիստրոսի որակավորման աստիճան է շնորհվում անձանց, ովքեր ունեն խորը մասնագիտացված գիտելիք և կարողություններ քաղաքացիական շինարարության ոլորտում մասնագիտական գործունեություն և հետազոտություն իրականացնելու և/կամ ուսումը շարունակելու համար:

ԳԻՏԵԼԻՔ

1. Գիտելիք և իմացություն	<ul style="list-style-type: none"> Դրսևորում է հիմնարար գիտելիք շինարարության և ոլորտի առաջավոր փորձի, ավանդական և նոր տեխնոլոգիաների ու շինանյութերի վերաբերյալ, ինչպես նաև իրազեկ է ոլորտի ժամանակակից հետազոտական և գործնական աշխատանքներին: 	<ul style="list-style-type: none"> Դրսևորում է ընդլայնված գիտելիք մաթեմատիկայից և հիմնական բնական գիտություններից: Դրսևորում է մասնագիտական համընդգրկուն գիտելիք շինարարության որոշակի ոլորտների վերաբերյալ:
--------------------------	--	--

ԿՐԹԱԿԱՆ ՄԱԿԱՐԴԱԿ (ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄ)	1-ԻՆ (ԲԱԿԱԼԱՎՐ)	2-ՐԴ (ՄԱԳԻՍՏՐՈՍ)
	<ul style="list-style-type: none"> Դրսևորում է հիմնարար գիտելիք մաթեմատիկայից և ոլորտի հարակից բնական գիտություններից: Դրսևորում է գիտելիքներ ճարտարագիտական համակարգերի և գործընթացների հիմնական ու ժամանակակից հասկացությունների, տեսությունների ու մեթոդների վերաբերյալ: Դրսևորում է շինարարությանն առնչվող հարակից և այլ միջ-ոլորտային առարկաների վերաբերյալ ընդհանուր գիտելիք: Դրսևորում է ընդհանուր գիտելիք քաղաքաշինության, շրջակա միջավայրի և մշակութային ժառանգության պահպանության ոլորտներում՝ մասնագիտական գործունեություն ծավալելիս: 	<ul style="list-style-type: none"> Դրսևորում է համապարփակ գիտելիք և իմացություն շինարարության և դրան հարակից ոլորտների ժամանակակից տեսությունների և մեթոդների վերաբերյալ, որոնք թույլ են տալիս իրականացնել ճարտարագիտական համակարգերի և գործընթացների ինքնուրույն հետազոտություն, կառավարում և հայեցակարգային մշակում: Դրսևորում է ընդլայնված և խորը գիտելիք և իմացություն շինարարության ոլորտի հայրենական և միջազգային պահանջների/նորմերի և համաձայնագրերի վերաբերյալ:

ԿԱՐՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

<p>2. Գիտելիքի և իմացության կիրառում</p>	<ul style="list-style-type: none"> Կարող է արդիական և նորարարական մեթոդների օգտագործմամբ կիրառել իր գիտելիքներն ու իմացությունը՝ որոշելու, ձևակերպելու և վերլուծելու շինարարության հետ կապված գործընթացները: 	<ul style="list-style-type: none"> Կարող է, հիմնվելով տեսության և պրակտիկայի վրա, կիրառել շինարարության ոլորտի առաջադեմ հետազոտական մեթոդները՝ նոր տեղեկատվություն և գիտելիք ձեռք բերելու նպատակով:
--	---	--

ԿՐԹԱԿԱՆ ՄԱԿԱՐԴԱԿ (ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄ)	1-ԻՆ (ԲԱԿԱԼԱՎՐ)	2-ՐԴ (ՄԱԳԻՍՏՐՈՍ)
	<ul style="list-style-type: none"> Կարող է լուծել ճարտարագիտական խնդիրները՝ հաշվի առնելով էթիկայի, սոցիալական, իրավական, բնապահպանական և տնտեսական գործոնները, ինչպես նաև աշխատանքի անվտանգության և հիգիենայի կանոնները: Կարող է քննադատաբար և համակարգված օգտագործել իր գիտելիք՝ համապատասխան տեղեկատվության հիման վրա վերլուծելու և ներկայացնելու իրադարձությունների շարքը: Կարող է համապատասխան լիազորությունների սահմաններում օգտագործել իր գիտելիքը նախագծերի պլանավորման, ճարտարագիտական հետազննումների, նախագծման, շինարարության իրականացման, կառավարման, մշտադիտարկման և շահագործման ժամանակ: 	<ul style="list-style-type: none"> Կարող է կիրառել նորագույն գիտական արդյունքները, ժամանակակից գրականության ու տեղեկատվության այլ աղբյուրների հիման վրա զարգացնել գործնական գիտելիքները: Կարող է կիրառել տեսական և գործնական խնդիրների լուծման նորարարական մրցունակ մեթոդները շինարարության և (կամ) միջմասնագիտական ոլորտներում, ինչպես նաև սահմանափակ տեղեկատվության պայմաններում:

ԿՐԹԱԿԱՆ ՄԱԿԱՐԴԱԿ (ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄ)	1-ԻՆ (ԲԱԿԱԼԱՎՐ)	2-ՐԴ (ՄԱԳԻՍՏՐՈՍ)
<p>3. Հաղորդակցման, ՏՀՏ և տվյալների հետ աշխատելու կարողություններ</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ունի միջանձնային հաղորդակցման, թիմային աշխատանք իրականացնելու կարողություններ և էթիկական պարտավորություններ: • Կարող է մայրենի և առնվազն մեկ օտար լեզվով հաղորդակցվել, արդյունավետ բանակցել, մասնագիտական և ոչ մասնագիտական հանրությանը ներկայացնել և բացատրել տեղեկատվությունը, գաղափարները, խնդիրները, փաստերը և որոշումները: • Կարող է գործնականում կիրառել անհրաժեշտ մեթոդներ և ժամանակակից գործիքներ, այ դ թվում նաև՝ տեղեկատվական և հաղորդակցման տեխնոլոգիաները, մասնագիտական ոլորտում խնդիրներ լուծելու և աշխատանքը դյուրացնելու նպատակով: • Կարող է հավաքագրել, մշակել և մեկնաբանել ոլորտին վերաբերող համապատասխան քանակական և որակական տվյալները տրամաբանական հիմնավորումներ և շինարարական գործընթացների անհրաժեշտ վերլուծություններ իրականացնելու համար: 	<ul style="list-style-type: none"> • Կարող է կիրառել մասնագիտական հաղորդակցման միջոցները՝ ազգային և միջազգային մակարդակներում մասնագիտական և ոչ մասնագիտական լսարանի հետ հաղորդակցվելու և եզրակացություններն ու հետազոտության արդյունքները ներկայացնելու նպատակով: • Կարող է կիրառել առաջադեմ տեղեկատվական և հաղորդակցման տեխնոլոգիաները նոր, բարդ խնդիրների լուծման և համապատասխան ոլորտում հետազոտությունների իրականացման համար: • Կարող է կազմակերպել մարդկային ռեսուրսների կառավարման և պլանավորման գործընթացները: • Կարող է մասնագիտական և (կամ) միջմասնագիտական ոլորտներին առնչվող քանակական ու որակական տվյալների խորը վերլուծություն և գնահատում իրականացնել՝ ոչ ամբողջական կամ սահմանափակ տեղեկատվության պայմաններում եզրահանգումներ անելու և որոշումներ կայացնելու նպատակով:

ԿՐԹԱԿԱՆ ՄԱԿԱՐԴԱԿ (ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄ)	1-ԻՆ (ԲԱԿԱԼԱՎՐ)	2-ՐԴ (ՄԱԳԻՍՏՐՈՍ)
<p>4. Ընդհանրական իմացական կարողություններ (ներառյալ դատողություններ անելը)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ունակ է դրսևորելու քննական և ինքնաքննադատական մտածողություն: • Ունակ է ընկալելու առաջնորդի (ղեկավարի) և առաջնորդության (ղեկավարման) սկզբունքների և մոտեցումների դերը: • Ունակ է ընկալելու տեխնիկական և բնապահպանական հարցերի փոխազդեցությունները և հաշվի առնել դրանք շինարարական աշխատանքներ պլանավորելու, նախագծելու և իրականացնելու ժամանակ՝ պահպանելով որակի ապահովման և ոլորտի չափորոշիչների պահանջները: • Ունակ է մասնագիտական ոլորտի խնդիրները բացահայտելիս և լուծումներ առաջադրելիս ցուցաբերելու ստեղծագործական մոտեցում, ինչպես նաև նոր իրավիճակներին հարմարվելու և սովորելու կարողություն: 	<ul style="list-style-type: none"> • Կարող է ինքնուրույն, անվտանգության կանոնների ապահովմամբ և մասնագիտորեն մշակել և ղեկավարել շինարարական աշխատանքներ ու կայացնել համապատասխան որոշումներ: • Կարող է հետազոտել, ձևակերպել և հիմնավորել շինարարությանը վերաբերող նոր գաղափարներ և առաջադրել ոլորտի տեսական կամ գործնական հիմնախնդիրների լուծման նորարարական և ստեղծագործական մոտեցումներ: • Անհրաժեշտության դեպքում կարող է առաջադրել տարբեր տեխնիկական և տեխնոլոգիական լուծումներ: • Կարող է վերլուծել և քննադատաբար գնահատել իր և այլոց աշխատանքի արդյունքները:

ԿՐԹԱԿԱՆ ՄԱԿԱՐԴԱԿ (ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄ)

1-ԻՆ (ԲԱԿԱԼԱՎՐ)

2-ՐԴ (ՄԱԳԻՍՏՐՈՍ)

ՀՍՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

5. Ինքնուրույնություն և պատասխանատվություն (ներառյալ սովորելու կարողությունները)

- Ունակ է գործունեություն ծավալելու իր լիազորությունների շրջանակներում, որոշումներ կայացնելու և պատասխանատվություն ստանձնելու թիմի անդամների և նրանց մասնագիտական զարգացման համար՝ պահպանելով ժողովրդավարության սկզբունքները:
- Կարող է համապատասխան լիազորությունների շրջանակներում և, ըստ մասնագիտացման ոլորտի, մշակել շինարարական օբյեկտների նախագծային փաստաթղթերի առանձին հատվածներ (հիմք ընդունելով քաղաքաշինական փաստաթղթերի պահանջները):
- Կարող է դիտարկել փորձագետների կարծիքները և ձևակերպել գործընթացային փաստաթղթերն ու հաշվետվությունները:

- Ունակ է բարդ և անծանոթ աշխատանքային իրադրություններում կայացնելու կառավարման ռազմավարական նոր որոշումներ՝ հիմնվելով համապատասխան մասնագիտական, պատմամշակութային, էթիկական և կայուն զարգացման գործոնների վրա:
- Կարող է ինքնուրույն կառավարել թիմային աշխատանքները և ստանձնել մասնագիտական և իրավական պատասխանատվություն թիմում այլոց աշխատանքի համար՝ նպաստելով քաղաքացիական հասարակության զարգացմանը:
- Կարող է իրականացնել արտադրանքի, գործընթացների և համակարգերի մշակման ու նախագծման աշխատանքներ՝ հաշվի առնելով անհատների և հանրության կարիքները, ինչպես նաև կայուն զարգացման հեռանկարները:

ԿՐԹԱԿԱՆ ՄԱԿԱՐԴԱԿ (ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄ)	1-ԻՆ (ԲԱԿԱԼԱՎՈՐ)	2-ՐԴ (ՄԱԳԻՍՏՐՈՍ)
	<ul style="list-style-type: none"> Կարող է իրեն տրված լիազորությունների շրջանակում ներկայացնել համապատասխան տեղեկատվություն: Ունակ է գիտակցելու շինարարության ճարտարագետի մասնագիտական, էթիկական և բնապահպանական պատասխանատվությունը և ընկալելու շինարարական աշխատանքների համար կատարվող որոշումների ազդեցությունը համընդհանուր և հանրային համատեքստում: Կարող է աշխատել միջոլորտային թիմի կազմում և գնահատել հարակից մասնագիտությունների դերն ու բազմամշակութայնությունը: Կարող է իր գործունեությամբ նպաստել ազգային և համամարդկային արժեքների տարածմանը: Ունակ է բացահայտելու իր կրթական պահանջմունքները և հետագա ուսումնառության վերաբերյալ ինքնուրույն որոշում կայացնելու: 	<ul style="list-style-type: none"> Ունակ է ինքնուրույն բացահայտելու իր հետագա կրթության կարիքները և պլանավորելու իր հմտությունների ու կարողությունների շարունակական զարգացումը: Կարող է իր գործունեությամբ նպաստել ազգային արժեհամակարգի, պատմամշակութային փորձի և համամարդկային արժեքների տարածմանը:
Ուսումնառության ծավալը ECTS կրեդիտներով՝	180-240	60-120

LEVELS (QUALIFICATIONS) DESCRIPTORS OF “CIVIL ENGINEERING” SECTORIAL QUALIFICATIONS FRAMEWORK FOR HIGHER EDUCATION OF THE REPUBLIC OF ARMENIA

EDUCATIONAL LEVEL (QUALIFICATION)	1 ST (BACHELOR)	2 ND (MASTER)
General description (characteristic) of the Qualification	<ul style="list-style-type: none"> A Bachelor of Engineering qualification degree qualifies individuals who have broad and coherent knowledge and skills in Civil Engineering and a range of related fields to undertake professional work and/or further study. 	<ul style="list-style-type: none"> A Master of Engineering qualification degree is granted to individuals who have deep knowledge and skills in Civil Engineering to carry out professional activity and research, and /or to continue their education.

KNOWLEDGE

1. Knowledge and understanding	<ul style="list-style-type: none"> Demonstrates a basic knowledge of construction and field advanced practice, traditional and new technologies and building materials, as well as is aware of modern research and practical work in the field. Demonstrates basic knowledge of mathematics and natural sciences related to the field. Demonstrates knowledge of basic and modern concepts, theories and methods of engineering systems and processes. 	<ul style="list-style-type: none"> Demonstrates advanced knowledge of mathematics and basic natural sciences, as well as a significant degree of the professional knowledge in some specific areas of construction. Demonstrates comprehensive knowledge and understanding of modern theories and methods of construction and surrounding areas, which will allow carrying out independent research management and conceptual development of the engineering systems and processes.
--------------------------------	---	---

EDUCATIONAL LEVEL (QUALIFICATION)	1 ST (BACHELOR)	2 ND (MASTER)
	<ul style="list-style-type: none"> • Demonstrates a general knowledge of adjacent subjects regarding the construction and other interdisciplinary subjects. • Carries out the activities in the professional field, demonstrates general knowledge in the field of urban development, environment and cultural heritage protection. 	<ul style="list-style-type: none"> • Demonstrates advanced knowledge and understanding on the domestic and international requirements / norms and conventions of the construction industry.

SKILLS

<p>2. Applying knowledge and understanding</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Using modern and innovative techniques can apply knowledge and understanding to identify, formulate, and analyze the processes related to construction and solve engineering problems, taking into account ethical, social, legal, environmental and economic factors, as well as work safety and hygiene rules. • Can critically and systematically use his/her knowledge to analyze and present a range of activities on the basis of relevant information. 	<ul style="list-style-type: none"> • Can apply advanced research methods in the construction field to obtain new information and knowledge based on the theory and practice. • Can apply the latest scientific findings and, based on current literature and other sources of information, develop practical knowledge. • Can apply innovative, competitive methods for theoretical and practical problem solving in the field of construction and/or interdisciplinary areas in the condition of limited information.
--	--	---

EDUCATIONAL LEVEL (QUALIFICATION)	1 ST (BACHELOR)	2 ND (MASTER)
	<ul style="list-style-type: none"> • Can use his/her knowledge during project planning, engineering research, design, construction, management, operation and monitoring within relevant authorization. 	
3. Communication, ICT and numeracy skills	<ul style="list-style-type: none"> • Has interpersonal communication and teamwork skills and ethical responsibilities. • Can communicate by native and at least by one foreign language, negotiate effectively, present and explain to professional and non-professional society information, ideas, problems, facts and solutions. • Can use the necessary methods, skills and modern tools, including information and communication technologies, to solve problems and to facilitate the work in the professional field. • Can collect, process and interpret quantitative and qualitative data related to the field to carry out logical justifications and necessary analysis of the construction process. 	<ul style="list-style-type: none"> • Can apply professional communication means to communicate on national and international levels with a professional and non-professional audience, and to present the conclusions and research findings. • Can apply advanced information and communication technologies to solve new, complex problems and to carry out research in a relevant field. • Can manage human resources and planning processes. • Can carry out deep analysis and evaluation of quantitative and qualitative data related to professional and/or interdisciplinary areas to draw conclusions and make decisions in the condition of incomplete or limited information.

EDUCATIONAL LEVEL (QUALIFICATION)	1 ST (BACHELOR)	2 ND (MASTER)
<p>4. Generic cognitive skills (including making judgments)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Is able to present critical and self-critical thinking. • Is able to understand the role of principles and approaches of the leader (manager) and leadership (management). • Is able to understand the interactions of technical and environmental aspects and take them into account during planning, designing and implementing construction works maintaining the requirements of quality assurance and standards of the field. • Is able to demonstrate a creative approach during the identification of field challenges and proposing of solutions, as well as the skills to adapt to new situations and to learn. 	<ul style="list-style-type: none"> • Can independently and professionally develop and manage the construction works and make appropriate decisions by ensuring safety rules. • Can explore, formulate and justify new ideas related to construction, and propose innovative/creative approaches for solving the theoretical or practical problems of the field. • Can propose different technical and technological solutions if needed. • Can analyze and critically evaluate the results of his/her and others' work.

COMPETENCE

<p>5. Autonomy and responsibility (including learning skills)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Is able to operate within the framework of granted authority, to make decisions and take responsibility for the team members and their professional development, maintaining democratic principles. 	<ul style="list-style-type: none"> • Is able to make new decisions on strategic management in complex and unfamiliar situations of the work based on appropriate professional, historical cultural, ethical, and sustainable development aspects.
---	---	--

EDUCATIONAL LEVEL (QUALIFICATION)	1 ST (BACHELOR)	2 ND (MASTER)
	<ul style="list-style-type: none"> • Can develop separate parts of design documents of the construction objects within authority and professional specialization (based on the requirements of the urban development documents). • Can consider experts' opinions and specify procedural documents and reports. • Can present relevant information within the framework of the granted authority. • Is able to realize the professional, ethical and environmental responsibility of a construction engineer and understand the impact of decisions made for the construction works in general and public context. • Can work within an interdisciplinary team and assess the role and multiculturalism of related disciplines. • Can promote through his/her activity the dissemination of national and universal values. • Is able to identify his/her educational needs and make decision regarding further study. 	<ul style="list-style-type: none"> • Can independently manage the functions associated with teamwork, and take professional and legal responsibility for the work of other team members contributing to the development of the civil society. • Can perform the work of development and design of product, processes and systems, taking into account the needs of individuals and society, as well as the objectives of sustainable development. • Is able to identify independently his/her own needs for further education and undertake ongoing development of his/her competences and skills • Is able through own activity to promote dissemination of national values, historical cultural experience and universal human values.
Workload in ECTS credits	180-240	60-120

ՀՀ ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ ԿՐԹ-ՈՒԹՅԱՆ ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ «ՖԻԶԻԿԱ» ՈԼՈՐՏԱՅԻՆ ՇՐՋԱՆԱԿԻ ՄԱԿԱՐԴԱԿՆԵՐԻ (ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ) ՆԿԱՐԱԳՐԻՉՆԵՐԸ

ԿՐԹԱԿԱՆ ՄԱԿԱՐԴԱԿ (ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄ)	1-ԻՆ (ԲԱԿԱԼԱՎՈՐ)	2-ՐԴ (ՄԱԳԻՍՏՐՈՍ)
Որակավորման ընդհանուր նկարագիրը (բնորոշումը)	<ul style="list-style-type: none"> Բակալավրի աստիճան է շնորհվում անձանց, ովքեր ունեն համակողմանի և համակարգված գիտելիք և կարողություններ ֆիզիկայի ոլորտում մասնագիտական աշխատանք կատարելու և/կամ ուսումը շարունակելու համար: 	<ul style="list-style-type: none"> Մագիստրոսի աստիճան է շնորհվում անձանց, ովքեր ունեն խորը և մասնագիտացված գիտելիք և կարողություններ ֆիզիկայի ոլորտում մասնագիտական գործունեություն և հետազոտություն իրականացնելու և/կամ ուսումը շարունակելու համար:

ԳԻՏԵԼԻՔ

1. Գիտելիք և իմացություն	<ul style="list-style-type: none"> Դրսևորում է գիտելիք և իմացություն մաթեմատիկայի հիմնական դասընթացից և հարակից առարկաներից (այդ թվում՝ մաթեմատիկական մեթոդները ֆիզիկայի համար, հաշվողական մեթոդեր, թվային վերլուծություն): Ցուցաբերում է ընդհանուր ֆիզիկայի (ֆիզիկայի ներածություն, դասական մեխանիկա, մոլեկուլային ֆիզիկա, էլեկտրականություն և մագնիսականություն, օպտիկա, ատոմային և միջուկային ֆիզիկա) և աստղաֆիզիկայի գիտելիք և իմացություն: 	<ul style="list-style-type: none"> Դրսևորում է փորձարարական մեթոդների խորը գիտելիք և իմացություն (չափման և համակարգչային ավտոմատացման ժամանակակից մեթոդներ, տվյալների վերլուծություն, գիտական մեթոդաբանություն և փորձարարական նախագծում): Դրսևորում է տեսական ֆիզիկայի ժամանակակից մեթոդների խորը գիտելիք և իմացություն (ֆիզիկայում ժամանակակից խորացված մաթեմատիկական մեթոդներ, հաշվողական
--------------------------	---	---

ԿՐԹԱԿԱՆ ՄԱԿԱՐԴԱԿ (ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄ)	1-ԻՆ (ԲԱԿԱԼԱՎՐ)	2-ՐԴ (ՄԱԳԻՍՏՐՈՍ)
	<ul style="list-style-type: none"> • Դրսևորում է փորձարարական մեթոդների (չափման մեթոդների ու գործիքակազմի զարգացում, չափման տեսության և փորձարարական սխալների գնահատում) գիտելիք և իմացություն: • Ցուցաբերում է տեսական ֆիզիկայի հիմունքների (վերլուծական մեխանիկա, դասական էլեկտրամագնիսականություն և հարաբերականության տեսություն, քվանտային մեխանիկա, վիճակագրական ֆիզիկա և ջերմադինամիկա) գիտելիք և իմացություն: • Դրսևորում է ֆիզիկայում ժամանակակից կրթական տեխնոլոգիաների իմացություն: • Դրսևորում է կիրառական և արդի ֆիզիկայի հիմունքների (միկրոալիքային ֆիզիկա, միկրո- և նանտէլեկտրոնիկա, նյութագիտություն, լազերային ֆիզիկա և այլն) իմացություն: 	<p>ալգորիթմներ, զարգացած թվային վերլուծություն և համակարգչային մոդելավորում):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Դրսևորում է ժամանակակից ֆիզիկայի հիմնական մասնագիտական դասընթացների (լազերային ֆիզիկա, կոնդենսացված միջավայրի ֆիզիկա, միջուկային և տարրական մասնիկների ֆիզիկա, նանոֆիզիկա, կենսաֆիզիկա, միկրոալիքային ֆիզիկա, աստղաֆիզիկա և կոսմոլոգիա, քվանտային տեսության) գիտելիք և իմացություն: • Դրսևորում է մասնագիտության ժամանակակից զարգացման միտումների և կիրառությունների իմացություն: • Դրսևորում է իմացություն հարակից առարկաներից և նոր ընդհանուր գիտահետազոտական ոլորտներից (գիտություն կյանքի մասին, էներգետիկա, տեղեկատվական տեխնոլոգիաներ, տնտեսագիտություն և այլն):

ԿՐԹԱԿԱՆ ՄԱԿԱՐԴԱԿ (ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄ)	1-ԻՆ (ԲԱԿԱԼԱՎՈՐ)	2-ՐԴ (ՄԱԳԻՍՏՐՈՍ)
ԿԱՐՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ		
2. Գիտելիքի և իմացության կիրառում	<ul style="list-style-type: none"> Կարող է վերլուծել ֆիզիկայի հիմնական փորձնական փաստերը: Կարող է լուծել դասական և քվանտային ֆիզիկայի հիմնական խնդիրները: 	<ul style="list-style-type: none"> Կարող է վերլուծել ժամանակակից ֆիզիկայի հիմնական փորձնական փաստերը: Կարող է լուծել միջառարկայական տարբեր խնդիրներ:
3. Հաղորդակցման, SՏS և տվյալների հետ աշխատելու կարողություններ	<ul style="list-style-type: none"> Կարող է կիրառել ձեռք բերած գիտելիքները և հմտությունները այլ մասնագիտական ոլորտներում (քիմիա, կենսաբանություն, տեղեկատվական և հեռահաղորդակցման տեխնոլոգիաներ, բանկային ոլորտ, մեքենաշինություն և այլն): Կարող է կիրառել ֆիզիկայում և հարակից առարկայական ոլորտներում հաշվարկներ կատարելու համար նախատեսված հատուկ ծրագրային փաթեթները (C ++, Mathematica, Comsol և այլն): 	<ul style="list-style-type: none"> Կարող է փոխանցել ձեռք բերած գիտելիքները, ինչպես նաև մասնագիտությանն առնչվող ոլորտներում (արդյունաբերություն, ծրագրային ապահովում, հեռահաղորդակցություն, բանկեր, ապահովագրական ընկերություններ, ինքնազբաղվածություն, տեխնիկական և այլ ոլորտներ) լուծել ինտեգրման տարբեր խնդիրներ: Ունակ է մասնակցելու նոր գիտական խնդիրների ձևակերպումներին և քննարկումներին:

ԿՐԹԱԿԱՆ ՄԱԿԱՐԴԱԿ (ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄ)	1-ԻՆ (ԲԱԿԱԼԱՎՐ)	2-ՐԴ (ՄԱԳԻՍՏՐՈՍ)
	<ul style="list-style-type: none"> Կարող է կիրառել տեխնիկական անգլերենը ակադեմիական շարժունության, ինչպես նաև մասնագիտական գրականությունից և այլ աղբյուրներից օգտվելու համար: 	<ul style="list-style-type: none"> Կարող է դասավանդել որոշ մասնագիտական դասընթացներ և դեկավարել լաբորատոր աշխատանքներ: Կարող է օգտագործել տեխնիկական անգլերենի խորը իմացությունը մասնագիտական հաղորդակցման և ակադեմիական շարժունության, ինչպես նաև գիտական գրականությունից օգտվելու համար: Կարող է ներկայացնել գեկուցումներ գիտական համաժողովներում, սեմինարներում և դպրոցներում:
<p>4. Ընդհանրական իմացական կարողություններ (ներառյալ դատողություններ անելը)</p>	<ul style="list-style-type: none"> Կարող է ֆիզիկայի հիմունքներ դասավանդել միջին և ավագ դպրոցներում: Կարող է կիրառել քննական մտածողություն, վերլուծել և եզրահանգումներ անել ոլորտի խնդիրների վերաբերյալ: 	<ul style="list-style-type: none"> Կարող է ինքնուրույն զբաղվել գիտական աշխատանքով: Կարող է ցուցաբերել որոշակի ստեղծագործական մոտեցում ոլորտի խնդիրները բացահայտելու և տարբեր լուծումներ առաջադրելու համար:

ԿՐԹԱԿԱՆ ՄԱԿԱՐԴԱԿ (ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄ)	1-ԻՆ (ԲԱԿԱԼԱՎՐ)	2-ՐԴ (ՄԱԳԻՍՏՐՈՍ)
ՋՄՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ		
5. Ինքնուրույնություն և պատասխանատվություն (ներառյալ սովորելու կարողությունները)	<ul style="list-style-type: none"> Կարող է ինքնուրույն օգտվել մասնագիտական և գիտական գրականությունից, ինչպես նաև փաստաթղթերից: Կարող է աշխատել թիմում: 	<ul style="list-style-type: none"> Կարող է նախաձեռնել և իրականացնել զարգացման տարբեր ծրագրեր: Կարող է ստեղծել և ղեկավարել հետազոտական թիմ:
Ուսումնառության ծավալը ECTS կրեդիտներով՝	180-240	60-120

LEVELS (QUALIFICATIONS) DESCRIPTORS OF “PHYSICS” SECTORIAL QUALIFICATIONS FRAMEWORK FOR HIGHER EDUCATION OF THE REPUBLIC OF ARMENIA

EDUCATIONAL LEVEL (QUALIFICATION)	1 ST (BACHELOR)	2 ND (MASTER)
General description (characteristic) of the Qualification	<ul style="list-style-type: none"> A Bachelor’s degree is awarded to individuals who have knowledge and skills in a comprehensive and coordinated set of fields for making professional work and/or continuing education. 	<ul style="list-style-type: none"> A Master’s degree is awarded to individuals who have deep and specialized knowledge and skills to conduct professional practice and research and/or to continue their education.

KNOWLEDGE

1. Knowledge and understanding	<ul style="list-style-type: none"> Demonstrates knowledge and understanding of basic mathematics and related subjects (including mathematical methods for physics; computing; numerical analysis). Demonstrates knowledge and understanding of general physics (introduction to physics: classical mechanics, molecular physics, electricity and magnetism, optics, atomic and nuclear physics) and astrophysics. 	<ul style="list-style-type: none"> Demonstrates knowledge and understanding of experimental methods at advanced level (modern methods of measurement and computing automatization, data analysis, scientific methodology and experimental design). Demonstrates advanced knowledge and understanding of modern methods of theoretical physics (advanced mathematical methods for physics; computing algorithms; advanced numerical analysis and computer modeling).
--------------------------------	---	---

EDUCATIONAL LEVEL (QUALIFICATION)	1 ST (BACHELOR)	2 ND (MASTER)
	<ul style="list-style-type: none"> • Demonstrates knowledge and understanding of experimental methods (development of measurement methods and instrumentation, measurement theory and treatment of experimental errors). • Demonstrates knowledge and understanding of basic elements in theoretical physics (analytical mechanics, classical electromagnetism and relativity, quantum mechanics, statistical physics and thermodynamics). • Demonstrates knowledge of modern educational technologies in physics. • Demonstrates knowledge of elements of applied and modern physics (microwave physics, micro and nanoelectronics, material science, laser physics, etc.). 	<ul style="list-style-type: none"> • Demonstrates knowledge and understanding of one or several specialized courses of modern physics (laser physics, condensed matter physics, nuclear and particle physics, nanophysics, biophysics, microwave physics, astrophysics and cosmology, quantum field theory). • Demonstrates knowledge of actual tendencies of the specialty development and implementation ways. • Demonstrates knowledge of related subjects connected with new general scientific research areas (life science, energy, IT, economics, etc.).

SKILLS

2. Applying knowledge and understanding	<ul style="list-style-type: none"> • Is capable to analyze the basic experimental facts of physics. • Is able to solve the main problems in the framework of classical and quantum physics. 	<ul style="list-style-type: none"> • Is able to analyze the basic experimental facts of modern physics. • Is able to solve the intersubjective problems.
---	---	--

EDUCATIONAL LEVEL (QUALIFICATION)	1 ST (BACHELOR)	2 ND (MASTER)
<p>3. Communication, ICT and numeracy skills</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Is able to apply the acquired knowledge and methods in other specialty areas (chemistry, biology, information and telecommunication technologies, banking, engineering, etc.). • Is able to apply special program packages for description of different physical and related subjects (C++, Mathematics, COMSOL, etc.) • Is able to use technical English for academic mobility and possibility of working with educational literature and other sources. 	<ul style="list-style-type: none"> • Is able to transfer the acquired knowledge and to integrate into the related areas of specialization (industrial placements and positions, software development, telecommunications, banks, insurance companies, self-employment, technical consultancy, etc.). • Is able to participate in the discussion and formulation of new scientific issues. • Is capable of teaching some courses and laboratory works. • Is able to use deep knowledge of technical English for professional communication and academic mobility, as well as possibility of working with scientific literature. • Is capable of participating and reporting in scientific conferences, seminars and schools.
<p>4. Generic cognitive skills (including making judgments)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Is able to teach the basics of physics in the middle and high schools. • Can apply critical thinking, analysis and judgement to the problems of the field. 	<ul style="list-style-type: none"> • Is able to self-employed scientific work. • Can apply creativity to identify and provide different solutions to the problems of the field.

EDUCATIONAL LEVEL (QUALIFICATION)	1 ST (BACHELOR)	2 ND (MASTER)
COMPETENCE		
5. Autonomy and responsibility (including learning skills)	<ul style="list-style-type: none"> • Is capable to work independently with educational and scientific literature, as well as documents. • Is able to work with the team. 	<ul style="list-style-type: none"> • Is able to initiate and lead development projects. • Is able to create and manage a reserch team.
Workload in ECTS credits	180-240	60-120

ՀԵՂԻՆԱԿՆԵՐ

ՀՀ ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ՇՐՋԱՆԱԿԻ 101 ԵՂՈՒՅԹՆԵՐԻ ԲԱՑԱՏՐԱԿԱՆ ԲԱՌԱՐԱՆ՝

Ա. Բուդաղյան, Ս. Կարաբեկյան, Մ. Սանթուրյան, Գ. Հովսեփյան

GLOSSARY OF 101 TERMS OF THE NATIONAL QUALIFICATIONS FRAMEWORK FOR HIGHER EDUCATION OF ARMENIA:

A. Budaghyan, S. Karabekyan, M. Santurjyan, G. Hovsepyan

ՀՀ ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ՇՐՋԱՆԱԿԻ ՄԱԿԱՐԴԱԿՆԵՐԻ (ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ) ՆԿԱՐԱԳՐԻՉՆԵՐԸ՝

Ա. Բուդաղյան, Մ. Ավագյան, Ք. Ծատուրյան, Մ. Սանթուրյան, Տ. Ղարիբյան

LEVEL (QUALIFICATION) DESCRIPTORS OF THE NATIONAL QUALIFICATIONS FRAMEWORK FOR HIGHER EDUCATION OF ARMENIA

A. Budaghyan, M. Avagyan, K. Tsaturyan, M. Santurjyan, T. Gharibyan

ՀՀ ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ «ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ» ՈՒՈՐՏԱՅԻՆ ՇՐՋԱՆԱԿԻ ՄԱԿԱՐԴԱԿՆԵՐԻ (ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ) ՆԿԱՐԱԳՐԻՉՆԵՐԸ՝

Մ. Ավագյան, Բ. Մարգարյան, Ա. Ֆարմանյան, Ռ. Խաչատրյան

LEVELS (QUALIFICATIONS) DESCRIPTORS OF "EDUCATION" SECTORIAL QUALIFICATIONS FRAMEWORK FOR HIGHER EDUCATION OF THE REPUBLIC OF ARMENIA

M. Avagyan, B. Margaryan, A. Farmanyan, R. Khachatryan

ՀՀ ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ «ԻՐԱՎԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ» ՈԼՈՐՏԱՅԻՆ ՇՐՋԱՆԱԿԻ ՄԱԿԱՐԴԱԿՆԵՐԻ (ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ) ՆԿԱՐԱԳՐԻՉՆԵՐԸ`

Ա. Մարգարյան, Ռ. Հակոբյան, Ա. Վաղարշյան, Ա. Ապրոյան, Մ. Քալաշյան

LEVELS (QUALIFICATIONS) DESCRIPTORS OF "LAW" SECTORIAL QUALIFICATIONS FRAMEWORK FOR HIGHER EDUCATION OF THE REPUBLIC OF ARMENIA

A. Margaryan, R. Hakobyan, A. Vagharshyan, A. Aprozian, M. Khalashyan

ՀՀ ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ «ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ» ՈԼՈՐՏԱՅԻՆ ՇՐՋԱՆԱԿԻ ՄԱԿԱՐԴԱԿՆԵՐԻ (ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ) ՆԿԱՐԱԳՐԻՉՆԵՐԸ`

Ս. Դավեյան, Ա. Մելիքյան, Գ. Ավագյան

LEVELS (QUALIFICATIONS) DESCRIPTORS OF "AGRICULTURE" SECTORIAL QUALIFICATIONS FRAMEWORK FOR HIGHER EDUCATION OF THE REPUBLIC OF ARMENIA

S. Daveyan, A. Melikyan, G. Avagyan

ՀՀ ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ «ՔԱՂԱՔԱՇԻՆՈՒԹՅՈՒՆ» ՈԼՈՐՏԱՅԻՆ ՇՐՋԱՆԱԿԻ ՄԱԿԱՐԴԱԿՆԵՐԻ (ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ) ՆԿԱՐԱԳՐԻՉՆԵՐԸ`

Վ. Հովհաննիսյան, Ի. Վանյան, Ս. Թովմասյան

LEVELS (QUALIFICATIONS) DESCRIPTORS OF "CIVIL ENGINEERING" SECTORIAL QUALIFICATIONS FRAMEWORK FOR HIGHER EDUCATION OF THE REPUBLIC OF ARMENIA

V. Hovhannisyanyan, I. Vanyan, S. Tovmasyan

ՀՀ ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ «ՖԻԶԻԿԱ» ՈԼՈՐՏԱՅԻՆ ՇՐՋԱՆԱԿԻ ՄԱԿԱՐԴԱԿՆԵՐԻ (ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ) ՆԿԱՐԱԳՐԻՉՆԵՐԸ`

Է. Ղազարյան, Հ. Սարգսյան, Ա. Մուրադյան, Խ. Ներկարարյան, Գ. Հայրապետյան

LEVELS (QUALIFICATIONS) DESCRIPTORS OF "PHYSICS" SECTORIAL QUALIFICATIONS FRAMEWORK FOR HIGHER EDUCATION OF THE REPUBLIC OF ARMENIA

E. Ghazaryan, H. Sargsyan, A. Muradyan, Kh. Nerkararyan, D. Hayrapetyan

**ՀՀ ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ
ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ՇՐՋԱՆԱԿԻ
101 ԵԶՐՈՒՅԹՆԵՐԻ ԲԱՑԱՏՐԱԿԱՆ
ԲԱՌԱՐԱՆ**

**ՀՀ ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ
ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ՇՐՋԱՆԱԿԻ
ՄԱԿԱՐԴԱԿՆԵՐԻ (ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ)
ՆԿԱՐԱԳՐԻՉՆԵՐԸ**

**ՀՀ ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ
ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ ՈԼՈՐՏԱՅԻՆ ՀԻՆԳ ՇՐՋԱՆԱԿՆԵՐԻ
ՄԱԿԱՐԴԱԿՆԵՐԻ (ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ) ՆԿԱՐԱԳՐԻՉՆԵՐԸ**

**GLOSSARY OF 101 TERMS OF THE
NATIONAL QUALIFICATIONS FRAMEWORK
FOR HIGHER EDUCATION OF ARMENIA**

**LEVEL (QUALIFICATION) DESCRIPTORS OF THE
NATIONAL QUALIFICATIONS FRAMEWORK
FOR HIGHER EDUCATION OF ARMENIA**

**LEVEL (QUALIFICATION) DESCRIPTORS OF THE
FIVE SECTORIAL QUALIFICATIONS
FRAMEWORKS FOR HIGHER
EDUCATION OF ARMENIA**